

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”

CLUJ-NAPOCA

Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor

TEZĂ DE DOCTORAT

*ANALIZA ACTIVITĂȚII FINANCIARE ÎN
COOPERAȚIA DE CREDIT DIN ROMÂNIA*

-REZUMAT-

Coordonator științific:

Prof.univ.dr. **Ioan BĂTRÂNCEA**

Doctorand,

Morar Adrian Ioan

CLUJ-NAPOCA

2009

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”

CLUJ-NAPOCA

Facultatea de Științe Economice și

Gestiunea Afacerilor

D-lui (d-nei) _____

Vă facem cunoscut că la data de _____, ora _____, în sala _____ a Facultății de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor din Cluj-Napoca, str. Teodor Mihali nr.58 – 60, **dl. Morar Adrian Ioan** va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul “Analiza activității financiare în cooperarea de credit din România”, în vederea obținerii titlului științific de “Doctor în științe economice”.

Comisia pentru susținerea tezei de doctorat este alcătuită din:

Președinte _____

Conducător doctorat _____

Referenți oficiali _____

Cu acest prilej, vă transmitem rezumatul tezei și vă invităm să participați la ședința publică de susținere a tezei de doctorat.

RECTOR,

Contents

INTRODUCERE	Error! Bookmark not defined.
STADIUL CUNOAȘTERII	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL 1. SISTEMUL DE CREDIT COOPERATIST – TRADIȚIE, EVOLUȚIE, PERSPECTIVE	Error! Bookmark not defined.
1.1. Cooperația de credit – scurtă retrospectivă istorică	Error! Bookmark not defined.
1.2. Cooperația de credit între economia etatizată și economia de piață funcțională	Error! Bookmark not defined.
1.2.1. Evoluții ale cooperăției de credit în economia etatizată ..	Error! Bookmark not defined.
1.2.2. Cooperația de credit în economia de piață.....	Error! Bookmark not defined.
1.3. Băncile cooperatiste în Uniunea Europeană	Error! Bookmark not defined.
1.3.1. Evoluții europene ale cooperăției de credit.....	Error! Bookmark not defined.
1.3.2. Importanța și caracteristicile băncilor cooperatiste în Europa	Error! Bookmark not defined.
1.3.3. Preocupări actuale ale băncilor cooperatiste europene. Trăsături și particularități	Error! Bookmark not defined.
1.3.4. Asociația europeană a băncilor cooperatiste.....	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL 2. STRATEGII ȘI POLITICI ALE BĂNCII CENTRALE COOPERATISTE ÎN CONDIȚIILE RISCURILOR AMPLIFICATE DE CRIZA FINANCIARĂ.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Descrierea generală a conceptului de risc	Error! Bookmark not defined.
2.2. Definierea și clasificarea riscurilor bancare.....	Error! Bookmark not defined.
2.3. Riscul în procesul de creditare. Prezentarea conceptuală.....	Error! Bookmark not defined.
2.4. Strategia implementării Noului Acord de Capital Basel II la nivelul rețelei CREDITCOOP	Error! Bookmark not defined.
2.5. Evaluarea riscurilor semnificative în condiții de criză. Prezentarea scenariului de criză	Error! Bookmark not defined.
2.6. Scenarii de criză pentru riscurile manifestate în regiunea de NORD-VEST a României	Error! Bookmark not defined.
2.6.1. Consecințe ale manifestării riscului de credit	Error! Bookmark not defined.
2.6.2. Consecințe ale manifestării riscului de lichiditate.....	Error! Bookmark not defined.
2.6.3. Consecințe ale manifestării riscului ratei dobânzii.....	Error! Bookmark not defined.
2.6.4. Consecințe ale manifestării riscurilor operațional și reputational	Error! Bookmark not defined.
2.7. Scenarii de criză pentru riscurile manifestate în regiunile NORD-EST și SUD – EST ale României	Error! Bookmark not defined.
2.7.1. Consecințe ale manifestării riscului de credit	Error! Bookmark not defined.
2.7.2. Consecințe ale manifestării riscului de lichiditate.....	Error! Bookmark not defined.
2.7.3. Consecințe ale manifestării riscului ratei dobânzii.....	Error! Bookmark not defined.
2.7.4. Consecințe ale manifestării riscurilor operațional și reputațional	Error! Bookmark not defined.
2.8. Politica Băncii Centrale Cooperatiste CREDITCOOP privind managementul riscurilor...	Error! Bookmark not defined.
2.9. Profilul de risc la nivelul rețelei CREDITCOOP.....	Error! Bookmark not defined.

2.10. Strategia de management pe termen scurt al riscului. Necesitate, scop și principii	Error! Bookmark not defined.
2.11. Raportul dintre risc și profit la nivelul rețelei CREDITCOOP	Error! Bookmark not defined.
2.12. Praguri ale riscurilor semnificative la nivelul rețelei CREDITCOOP	Error! Bookmark not defined.
2.13. Strategia Băncii Centrale Cooperatiste privind menținerea capitalului	Error! Bookmark not defined.
2.13.1. Testul de stres la nivelul rețelei CREDITCOOP	Error! Bookmark not defined.
2.13.2. Testul de stres la nivelul Băncii Centrale Cooperatiste ..	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 3. MODALITĂȚI DE ANALIZĂ A RISCURILOR SEMNIFICATIVE LA ORGANIZAȚIILE COOPERATISTE DE CREDIT	Error! Bookmark not defined.
3.1. Identificarea, monitorizarea și administrarea riscurilor semnificative la agențiile Băncii Centrale Cooperatiste	Error! Bookmark not defined.
3.1.1. Analiza riscului de credit pe baza unui sistem de indicatori	Error! Bookmark not defined.
3.1.1.1. Analiza provizioanelor specifice riscului de credit și riscului de dobândă	165
3.1.1.2. Clasificarea portofoliului de credite la nivelul agențiilor Băncii Centrale Cooperatiste	186
3.1.1.3. Analiza riscului de credit pe baza unor indicatori specifici	192
3.1.2. Analiza și evaluarea riscului ratei dobânzii	Error! Bookmark not defined.
3.1.3. Analiza și evaluarea riscului de lichiditate	Error! Bookmark not defined.
3.1.4. Concluzii desprise din analiza și evaluarea indicatorilor de risc la agenții	Error! Bookmark not defined.
3.2. Identificarea, monitorizarea și administrarea riscurilor semnificative la băncile cooperatiste din rețeaua CREDITCOOP	Error! Bookmark not defined.
3.2.1. Analiza indicatorilor specifice riscului de credit	Error! Bookmark not defined.
3.2.1.1. Analiza provizioanelor specifice de risc de credit și de dobândă	219
3.2.1.2. Analiza portofoliului de credite	224
3.2.2. Analiza riscului de piață	Error! Bookmark not defined.
3.2.3. Analiza riscului de lichiditate	Error! Bookmark not defined.
3.3. Expunerile mari în cadrul organizațiilor cooperatiste de credit	Error! Bookmark not defined.
3.4. Clase de expunere pentru determinarea cerințelor minime de capital	Error! Bookmark not defined.
Capitolul 4. ANALIZA ACTIVITĂȚII ORGANIZAȚIILOR COOPERATISTE DE CREDIT .	Error! Bookmark not defined.
4.1. Analiza activității de creditare la băncile cooperatiste	Error! Bookmark not defined.
4.2. Analiza performanței financiare a cooperativelor de credit ...	Error! Bookmark not defined.
4.3. Sistemul CAAMPL privind ratingul băncilor cooperatiste ...	Error! Bookmark not defined.
4.3.1. Caracterizarea componentelor ratingului compus	Error! Bookmark not defined.
4.3.2. Ratingul băncilor cooperatiste din România	Error! Bookmark not defined.
4.4. Sistemul de rating și profilul de risc al băncilor cooperatiste	287

4.5. Analiza activității rețelei CREDITCOOP pe baza unui sistem de indicatori ..	Error! Bookmark not defined.
4.5.1 Analiza activității bancare cu ajutorul indicatorilor economici	Error! Bookmark not defined.
4.5.2. Analiza activității bancare cu ajutorul indicatorilor de prudență	Error! Bookmark not defined.
4.6. Analiza solvabilității bancare.....	Error! Bookmark not defined.
4.6.1. Analiza solvabilității organizațiilor cooperatiste de credit	Error! Bookmark not defined.
4.6.2. Particularități ale fondurilor proprii și cerinței de capital la organizațiile cooperatiste de credit	Error! Bookmark not defined.
4.7. Supravegherea bancară – cale de îmbunătățire a managementului organizațiilor cooperatiste de credit	320
4.7.1. Reglementarea activității bancare în România	320
4.7.2. Procesul de supraveghere în sistemul bancar.....	323
4.7.3. Mecanisme de supraveghere ale Băncii Centrale Cooperatiste	325
4.8. Riscurile specifice Băncii Centrale Cooperatiste.....	Error! Bookmark not defined.
4.8.1. Riscuri de activitate	Error! Bookmark not defined.
4.8.2. Riscurile afacerii	Error! Bookmark not defined.
4.8.3. Riscuri de control	Error! Bookmark not defined.
4.9. Evoluții ale implementării programelor informatice în activitatea băncilor cooperatiste....	Error!
Bookmark not defined.	
4.9.1. Particularitățile programului informatic SICOC	Error! Bookmark not defined.
4.9.2. Implementarea noului sistem informatic SIBANC	Error! Bookmark not defined.
C O N C L U Z I I.....	Error! Bookmark not defined.
B I B L I O G R A F I E.....	36
LISTA FIGURILOR.....	Error! Bookmark not defined.
LISTA TABELELOR.....	Error! Bookmark not defined.
LISTA ANEXELOR.....	Error! Bookmark not defined.

Teza de doctorat “Analiza activității financiare în cooperarea de credit din România” este rezultatul preocupărilor teoretice și al experienței dobândite în domeniul cooperăției de credit.

Această lucrare are drept scop de a evidenția particularitățile pe care le prezintă analiza activității financiare în organizațiile cooperatiste de credit respectiv la agențiile proprii ale Băncii Centrale Cooperatiste și la băncile cooperatiste afiliate.

Scopul acestei teme de cercetare este acela de a pune la dispoziția persoanelor interesate un domeniu mai puțin mediatizat atât în literatura de specialitate financiar-bancară cât și pentru activitatea de cercetare și în cea didactică.

Așa cum rezultă din conținutul tezei, o bună parte din aceasta a fost afectată pentru analiza activității prin prisma riscurilor pe care și le asumă băncile cooperatiste și Banca Centrală Cooperatistă în activitatea lor.

Apreciem că tema de cercetare aleasă va constitui o provocare atât pentru analiștii financiari cât și pentru lucrătorii din domeniul bancar și poate constitui un ghid orientativ pentru analiza economico-financiară, gestionarea crizelor financiare și pentru administrarea riscurilor semnificative în domeniul bancar.

Premiza teoretică și practică a temei de cercetare aleasă o constituie faptul că în contextul aplicării principiilor Noului Acord de Capital Basel II, analiza economico-financiară și activitatea de administrare a riscurilor semnificative și mai ales a riscului financiar capătă o însemnătate deosebită pentru organizațiile cooperatiste de credit și prin asimilare în orice alt domeniu înrudit cu acestea.

Astfel, analiza economică a activității organizațiilor cooperatiste de credit capătă o importanță majoră în primul rând pentru cei implicați direct în sistemul cooperației de credit dar în același timp prezintă relevanță și pentru cei interesați în general de cunoașterea sistemului bancar și pentru interes didactic sau de cercetare și cunoaștere.

Începând cu anul 2002 de când au intrat sub supravegherea Băncii Naționale a României, rolul, locul, importanța și mediatizarea organizațiilor cooperatiste de credit a cunoscut noi dimensiuni în peisajul financiar-bancar românesc iar recunoașterea ca parteneri de afaceri cu credibilitate atât pentru partenerii bancari cât și pentru cei nebancari s-a realizat cu eforturi materiale și umane deosebite.

Tradiția băncilor cooperatiste de peste 150 de ani a trebuit să fie confirmată și de întărirea și consolidarea din punct de vedere organizatoric și financiar a acestora, lucru care a fost posibil prin mai multe restructurări și reorganizări în ultimii ani în principal datorită deselor modificări legislative și cerințelor normelor și reglementărilor Băncii Naționale a României.

Opiniile și dezbaterile diferiților specialiști, experți și practicieni în domeniul băncilor cooperatiste au oferit un bogat material documentar mai ales pentru cunoașterea evoluției istorice și din punct de vedere al funcționării și al legislației care le-au guvernat.

Însă este de remarcat faptul că pentru ultimele decenii în literatura de specialitate nu există referiri exprese și nici lucrări didactice care să prezinte evoluția modului de funcționare, a activităților desfășurate și al sistemului legislativ al băncilor cooperatiste, iar prin modul în care am structurat și am analizat conținutul acestei teze am încercat să scot în evidență noutățile și particularitățile acestui tip de instituție de credit, reprezentat de organizațiile cooperatiste de credit.

Contextul nou al aplicării principiilor Noului Acord de capital Basel II implică existența unui complex de factori care influențează activitatea băncilor cooperatiste în zonele lor de operare, iar cunoașterea și gestionarea eficientă a influenței acestora constituie o condiție esențială a reușitei în activitate, a reducerii neperformanțelor, a creșterii eficienței economice și a evitării producerii de fraude în activitate.

Factorii determinanți ai economiei românești legați de tranziție și integrare, oferă oportunități importante pentru creșterea activității, a performanțelor, pentru realizarea de echilibre financiare și presupun, și pentru băncile cooperatiste chiar dacă mai puțin decât pentru băncile comerciale, riscuri însemnate în activitate.

Și pentru a accepta faptul că la organizațiile cooperatiste de credit riscurile sunt mai ușor de controlat, decât în alte bănci, am prezentat în cuprinsul tezei aspecte particulare ale activității acestui fel de instituție de credit prin care am încercat să relievez particularitățile acestui tip de instituție de credit.

Astfel, băncile cooperatiste nu pot funcționa oricum ci sunt obligate să se afilieze la Banca Centrală Cooperatistă pentru că ele trebuie reprezentate, supravegheate, controlate și sprijinite financiar și logistic de către aceasta.

De asemenea este necesar să li se asigure serviciile bancare de decontare electronică, normele și reglementările interne pe baza cărora să-și desfășoare activitatea precum și programele informatice necesare.

Băncile cooperatiste împreună cu Banca Centrală Cooperatistă, alcătuiesc o rețea cooperatistă a cărei funcționare este prevăzută de Legea nr.99 din 6 decembrie 2006.

O bancă cooperatistă este o instituție de credit constituită ca o asociație autonomă de persoane fizice unite voluntar în scopul îndeplinirii nevoilor și aspirațiilor lor comune. Ea se organizează pe o rază teritorială de operare proprie stabilită prin actul constitutiv, în care poate înființa sucursale (sedii secundare). Aceasta cuprinde arii determinate din județul în care cooperativa de credit își are sediul social și județele limitrofe.

Capitalul social al unei bănci cooperatiste este variabil și este format din părți sociale de valoare egală, iar valoarea nominală a unei părți sociale se stabilește prin actul constitutiv dar potrivit legii nu poate fi mai mică de 10 lei.

O bancă cooperatistă se poate constitui cu un număr de minim 1000 de membri fondatori, care au subscris și vărsat cel puțin o parte socială, sau cu un număr de cel puțin 100 de membri cooperatori, cu condiția ca aceștia să subscrie și să verse minim 1000 de părți sociale.

Razele teritoriale de operare ale băncilor cooperatiste afiliate la aceeași bancă centrală cooperatistă nu se pot întrepătrunde, iar activitățile pentru care au primit autorizație de funcționare se pot desfășura numai în raza teritorială de operare a acesteia.

Băncile cooperatiste nu pot participa la capitalul social al unei societăți comerciale, nu pot efectua investiții în valori mobiliare sau titluri emise de fonduri de investiții, nu pot emite obligațiuni.

Banca Centrală Cooperatistă are o rază de operare care include cel puțin razele de operare ale băncilor cooperatiste afiliate la aceasta, se poate constitui cu un nivel minim al capitalului agregat al rețelei stabilite prin reglementări ale Băncii Naționale a României.

Capitalul social al unei bănci centrale este variabil și este format din părți sociale de valoare egală, iar fiecare dintre băncile cooperatiste afiliate trebuie să subscrie și să verse la capitalul social al Băncii Centrale Cooperatiste părți sociale în valoare de minim 20% din capitalul lor social.

Activitățile proprii ale unei Bănci Centrale Cooperatiste sunt similare cu cele ale unei bănci comerciale, dar creditele acordate persoanelor juridice, altele decât băncile cooperatiste afiliate nu pot depăși 20% din activele acesteia.

Organizațiile cooperatiste de credit din rețeaua CREDITCOOP participă la Fondul de Garantare a Depozitelor în sistemul bancar și în plus Banca Centrală Cooperatistă garantează în întregime obligațiile băncilor cooperatiste afiliate având în acest scop constituită rezerva mutuală de garantare pe baza cotizațiilor băncilor cooperatiste afiliate și a unei cote din profitul brut al Băncii Centrale Cooperatiste.

Ținând cont de particularitățile menționate și pentru a susține cât mai bine problematica analizei financiare în sistem, teza de doctorat a fost structurată pe 4 capitole pornind de la necesitatea cunoașterii unei retrospective istorice asupra evoluției sistemului de credit cooperatist românesc, se continuă cu strategii și politici ale Băncii Centrale Cooperatiste în condițiile amplificate de criza financiară și cu prezentarea unor modalități de analiză a riscurilor semnificative și în final se efectuează o analiză a activităților organizațiilor cooperatiste de credit printr-un sistem de indicatori.

Primul capitol intitulat “Sistemul de credit cooperatist – tradiție, evoluție, perspective” abordează în principal evoluția organizațiilor cooperatiste de credit din punct de vedere al organizării lor, al legislației sub care au funcționat, cu diversele lor denumiri, respectiv cooperative de credit, cooperative de credit și economie, bănci populare etc.

Am scos în evidență modul de organizare și funcționare al acestor tipuri de unități, a modului de subordonare a acestora față de organizațiile județene și cele centrale precum și modul de implicare a

statului în activitatea lor. De asemenea, am încercat să marchez perioadele de evoluție și de involuție ale organizațiilor cooperatiste și de-a lungul existenței lor.

Din conținutul primului capitol se observă că organizațiile cooperatiste au fost de-a lungul istoriei lor un sprijin permanent pentru membrii lor și în special pentru agricultori, că în cea mai mare parte a existenței lor s-au dezvoltat prin forțe proprii, cu resurse proprii și numai în anumite perioade au fost sprijinite și susținute de stat.

Organizațiile cooperatiste nu au fost scutite, de-a lungul timpului, nici de nedreptăți și abuzuri din partea statului, fapt pentru care au existat și perioade în care ele nu au mai funcționat, fiind puse în lichidare și apoi reînființate fie sub alte denumiri fie ca activități distincte în cadrul unor servicii sau departamente din cadrul băncilor cu capital de stat existente de-a lungul timpului.

Organizațiile cooperatiste au trebuit să suporte inclusiv un mod de lichidare nedrept în anul 1948 ca măsură a statului din acel timp, când patrimoniul băncilor în lichidare, în mod abuziv în loc să revină membrilor a fost trecut la Organizația Centrală a Cooperativelor de Consum.

Viața a demonstrat că lichidarea cooperativelor de credit din acea vreme a lăsat un mare gol în lumea satelor lăsând populația fără posibilități de a se împrumuta.

Pentru aceste motive în anul 1954 cooperativele de credit și economie s-au reînființat în baza Decretului nr.455 din 10 decembrie 1954 în cadrul Băncii Agricole cu scopul finanțării investițiilor în domeniul agricol. Fondul statutar al Băncii Agricole a fost format din participația statului și a cooperativelor de credit și economie.

O atenție aparte am acordat în acest capitol problematicii organizațiilor cooperatiste de credit în perioada de după 1960 când în literatura de specialitate nu se mai regăsesc sau se regăsesc mai puține date și informații care oglindesc aspecte ale modului de organizare și funcționare al acestui tip de organizații.

De la reînființarea lor, respectiv din toamna anului 1955, cooperativele de credit au avut o evoluție ascendentă în plan organizatoric și financiar datorită utilității pe care au dovedit-o în sprijinirea membrilor asociați cu împrumuturi și alte diferite servicii efectuate.

S-a ajuns ca la 30 iunie 1968 să fie constituite și să funcționeze un număr de 1013 cooperative de credit în care erau înscriși 1.762.200 membri, iar la începutul anului 1971 numărul total al cooperativelor de credit era de 930 unități din care 761 în mediul rural și 169 în mediul urban acestea reducându-se datorită comasării lor.

În anii 1970 – 1980 s-au dezvoltat activitățile de mandat pe care le desfășurau cooperativele de credit în mediul rural, pentru Casa de Economii și Consemnațiuni și anume depuneri și restituiri de

sume pe librete de economii CEC, vânzări și cumpărări de obligațiuni CEC etc. De asemenea au sporit și operațiunile în mandat pentru ADAS și Loto-Pronosport.

Pe plan central s-a constituit în 1973 o “Comisie Centrală a Cooperativelor de Credit” ca organ obștesc reprezentativ, cu personalitate juridică format din reprezentanți ai cooperativelor de credit și ai comisiilor județene și din reprezentanți ai Centrocoop, care a constituit un nou început în activitatea de reprezentare, coordonare, sprijin, control și inspecție la cooperativele de credit.

În continuarea capitolului I am abordat legislația modernă a cooperației de credit după decembrie 1989 și momentele mai importante care au marcat evoluția cooperativelor de credit, respectiv: Decretul lege 67 din 1990; O.U.G. nr.97 din 2000; Legea 200/2002 pentru aprobarea O.U.G. 97/2000.

În anul 1990, după o lungă perioadă în care activitatea cooperativelor de credit nu a avut o legislație proprie, s-a simțit nevoia unei reglementări, motiv pentru care în anul 1990 a fost promulgat Decretul Lege nr.67/1990 privind organizarea și funcționarea cooperației de consum și de credit. În perioada respectivă cooperativele de credit și-au desfășurat activitatea separat de cooperativele de consum.

Dezvoltarea mai accelerată a cooperativelor de credit a impus elaborarea unei noi legiferări a funcționării acestora, lucru care s-a întâmplat în anul 1996 prin apariția Legii nr.109/1996 privind organizarea și funcționarea cooperației de consum și a cooperației de credit, lege organică prin care cooperativele de credit și-au recăpătat denumirea de “bănci populare”. Potrivit acestei legi, sistemul cooperației de credit a funcționat pe trei nivele organizatorice, respectiv cooperativele de credit asociate la nivel de județ în case teritoriale, iar acestea la nivel național în Casa Cooperativelor de Credit CREDITCOOP.

Cu toate că această lege a creat un cadru instituțional mai bun și mai clar decât cel anterior, totuși ea avea și unele neajunsuri, dintre care considerăm că cel mai mare a fost acela al neobligativității afilierii cooperativelor de credit la o autoritate centrală care să le asigure un control și o supraveghere adecvată.

Datorită acestui inconvenient, în perioada 1997 - 1998 au apărut multe bănci populare independente, autointitulate și “cooperative de credit”, care au profitat de imperfecțiunile sistemului legislativ, nerespectând principiile cooperatiste și eludând pragul de capital social prevăzut pentru băncile comerciale au început să desfășoare activități bancare neautorizate. Numărul acestora a crescut rapid și estimativ numărul lor a depășit câteva sute, numărul lor exact nefiind cunoscut.

Chiar dacă s-a făcut cu întârziere s-a luat o măsură prin care s-a stopat proliferarea unor astfel de instituții, care nu funcționau în cadrul unui sistem autorizat, reglementat și controlabil, ceea ce s-a petrecut în septembrie 1999 când, printr-o Hotărâre de Guvern, s-a interzis înființarea de noi cooperative de credit până la o nouă legiferare.

Ulterior, în anul 2000, s-a adoptat o Ordonanță de urgență a Guvernului ce reglementa activitatea organizațiilor cooperatiste de credit și care, după o serie de amendamente ce i s-au adus, a fost aprobată de Parlamentul României în anul 2002. Prin această lege s-a dat posibilitatea Băncii Naționale a României de a autoriza, reglementa și supraveghea activitatea bancară efectuată de organizațiile cooperatiste de credit.

În esență, legea prevedea funcționarea organizațiilor cooperatiste de credit în rețele, formate dintr-o casă centrală, sucursale ale acesteia, precum și cooperative de credit afiliate la casa centrală. Fiecare cooperativă de credit putea să opteze pentru o casă centrală la care să se afilieze, iar pentru constituirea unei case centrale era nevoie de minimum 50 de cooperative de credit.

Este de remarcat faptul că, în anul 2000, au început procesul de autorizare, care prevedea trei etape întinse pe o perioadă de 2 ani, 10 rețele cooperatiste de credit și că la finalul acestuia, respectiv în toamna anului 2002, singura rețea autorizată de Banca Națională a României a fost rețeaua cooperatistă CREDITCOOP. Aceasta era formată din Casa Centrală, împreună cu 21 de agenții ale sale, și 547 de cooperative de credit afiliate, cu 375 de puncte de lucru - sedii secundare ale acestora, la care erau asociați peste 750.000 de membri.

În perioada cuprinsă între anii 2002 – 2004 a avut loc un amplu proces de fuziune în urma căruia dintr-un număr de 565 de cooperative de credit au rezultat 124 asigurându-se astfel condiții mai bune de dezvoltare a acestora, s-au creat premise pentru obținerea unor indicatori de prudențialitate bancară situați în limitele prevăzute de reglementările în vigoare și s-a înfăptuit concentrarea actului de decizie la o unitate absorbantă cu un management corespunzător.

Luna septembrie a anului 2008 a însemnat finalizarea unui nou proces de fuziune în urma căruia numărul de bănci cooperatiste s-a redus la 51 iar majoritatea băncilor cooperatiste absorbite au devenit agenții și sucursale ale băncilor cooperatiste absorbante. Majoritatea băncilor cooperatiste existente la finele anului 2008 funcționau la nivelul unui județ putând afirma că sunt adevărate bănci regionale și efectuează majoritatea operațiunilor bancare pe care le desfășoară orice instituție de credit.

În anul 2006 Guvernul României adoptă Ordonanța de urgență nr.99 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, care cuprinde în mod distinct și reglementări specifice organizațiilor

cooperatiste de credit și prin care cooperativele de credit primesc și denumirea de bănci cooperatiste ca urmare a recunoașterii progreselor remarcabile din ultimii ani.

O altă parte din primul capitol a fost alocată prezentării legislației cooperatiste în Uniunea Europeană, prezentându-se atât aspecte legislative cât și caracteristici juridice ale statutelor.

Am scos în evidență faptul că băncile cooperatiste europene prezintă trei caracteristici principale: sunt guvernate de principiul un om, un vot; urmăresc obiective altele decât maximizarea profitului și au o bază de capital care constă în mare măsură dintr-o înzestrare fără proprietari finali.

În timp ce caracteristicile de bază ale băncilor cooperatiste au rămas neschimbate, totuși esența băncilor cooperatiste s-a schimbat destul de mult în ultimii ani. Patru schimbări asociate sunt relevante în mod special: băncile cooperatiste s-au maturizat; ele au crescut; s-au organizat ele însele din ce în ce mai mult în rețele și au început să se angajeze într-o varietate largă de activități altele decât intermedierea tradițională.

De asemenea, am prezentat câteva argumente și vom prezenta unele și în continuare, care sugerează că băncile cooperatiste sunt mai stabile decât băncile comerciale și că în general contribuie pozitiv la stabilitatea sistemelor financiare.

Astăzi băncile cooperatiste reprezintă din ce în ce mai mult o structură de proprietate complexă care imită modelele organizatorice ale băncilor comerciale. Băncile cooperatiste dețin valori superioare de capital și câștigurile asupra acestui capital sunt adeseori inferioare mediilor din industrie. Aceasta conduce la critici că banca cooperativă deține capital care ar putea fi folosit altundeva în economie iar cooperativele dețin un avantaj incorect asupra concurenților lor deoarece ei au nevoie să atingă niveluri inferioare de profitabilitate.

Această diferență în performanță poate fi explicată datorită structurii distincte de proprietate angajată de cooperative comparată cu companiile de deținători de acțiuni. Băncile cooperatiste acumulează capital prin proiect, deoarece scopul lor original a fost să învingă o criză de capital pentru activitățile lor alese. Suplimentar, oportunitățile de a gestiona capital în interior și în afară sunt adeseori limitate pentru o cooperativă care poate fi forțată să opereze sub statute și regulamente care dictează cum să fie gestionat capitalul. Proprietatea capitalului este de asemenea neclară: membrii trecuți, prezenți și viitori au toți o solicitare. În final, băncile cooperatiste se bazează pe capitalul intern pentru investiții strategice, în timp ce băncile comerciale au mai mare acces de a ridica fonduri suplimentare, de exemplu prin emiterea de acțiuni.

Urmare originilor lor din zonele rurale, multe rețele bancare cooperatiste se bucură de o semnificativă cotă de piață în afacerile lor locale și sunt adeseori cele mai mari în ceea ce privește

numărul de filiale sau locații de birou în piața lor locală. O critică a băncilor cooperatiste este că ele înmagazinează un avantaj necinstit din rețelele lor de moștenire: ca “unică filială în oraș” în unele cazuri, cooperativele se bucură de o poziție apropiată monopolurilor pe piețele locale care sunt prea costisitoare pentru a intra în concurență.

Nu există nimic pentru a împiedica candidați comerciali nou veniți să deschidă filiale dacă acolo se pot obține profituri peste normal. Ultima decadă a văzut o renaștere în construirea de filiale în anumite piețe unde noi forme și tehnologii au condus la o mare reducere în investiția de costuri fixe pentru a înființa o filială. Unele bănci cooperative au răspuns de asemenea la aceasta prin extinderea lor suplimentară – de exemplu, Credit Mutuel în Franța și-a extins rețeaua de filiale încă din 2002.

Dacă avem în vedere ca și criteriile generale de apreciere, modelul general de afacere, respectiv acoperirea geografică, listarea acțiunilor, atitudinea față de calitatea de membru cu referire la strategia calității de membru, redistribuirea profitului, contribuții de capital, putem concluziona asupra trăsăturilor și particularităților activității bancare cooperatiste în cele ce urmează folosind un model tabelar clarificator.

Trăsături și particularități ale activității bancare cooperatiste europene

	De la tradiționalla netradițional
Model general de afacere		
Amestec de afaceri	Unele bănci câștigă însă peste 95% din venitul lor din afaceri interne de retail	Altele câștigă peste o treime din venitul lor din netradițional (adică afaceri de non-retail)
Acoperire geografică	Unele bănci operează numai în piața lor internă	Altele câștigă un sfert din venitul lor peste graniță
Listarea acțiunilor	Unele bănci se împotrivesc cu putere deplasării către un model de coproprietate	Altele expun un model hibrid, listând părți din organizația lor
Atitudini față de calitatea de membru		
Strategia calității de membru	Unele bănci luptă pentru a face membru fiecare client	Altele nu-și recrutează în mod activ membrii
Redistribuirea profitului	Unele bănci plătesc un dividend standard	Altele distribuie profituri bazate pe scheme de loialitate sau prin produse și servicii promoționale
Contribuții de capital	Unele bănci pun mare accent pe dreptul de proprietate și pe responsabilități	Altele nu cer membrilor să dețină o cotă din afacere
Aderență la valori de cooperativă		
Autonomia băncii locale	Unele bănci primare au discreție în luarea propriilor decizii privind stabilirea	Altele trebuie să urmeze directivele centrale asupra celor mai multe chestiuni

	prețurilor, asumarea riscului etc.	
Investiție în comunități locale	Unele bănci nu au o bună vedere generală a activităților lor, nu sunt foarte strategice privind costurile și beneficiile etc.	Altele sunt foarte transparente privind sponsorizarea lor, publică un raport asupra cheltuielilor și activităților anuale etc.
Educație și pregătire	Unele bănci cheltuiesc peste sumele medii pentru pregătirea personalului, etc. și accentuează natura lor cooperativă în toate comunicările	Altele nu se deosebesc de băncile comerciale în acest domeniu

În ultima parte a primului capitol am prezentat Asociația Europeană a Băncilor Cooperatiste care reprezintă interesele băncilor cooperatiste asociate și mijlocește relațiile de colaborare între organizațiile membre și reprezintă interesele băncilor cooperatiste din 23 de state membre și face lobby pe lângă organismele Uniunii Europene pentru legislația în domeniu în concordanță cu specificul și particularitățile sistemului bancar cooperatist.

Am considerat, pentru o bună înțelegere a evoluției și tendințelor creditului cooperatist european, că prezintă un interes deosebit cunoașterea pozițiilor exprimate de oficiali ai băncilor cooperatiste europene precum și de oficiali ai Uniunii Europene care le-am remarcat la întâlnirile anuale ale Asociației Europene a Băncilor Cooperatiste de la Bruxelles.

Am reținut ca un punct de vedere foarte pertinent poziția președintelui Confederației Naționale a Creditului Mutual din Franța care a afirmat că “a existat o perioadă în care băncile cooperatiste au fost fie ignorate, fie atacate. Rareori s-a întâmplat ca ele să fie tratate ca atare, ca o bancă cu identitate specială care să fie respectată. Însă trebuie recunoscut și acceptat că băncile cooperatiste nu pot fi supuse aceluiași reglementări ca și băncile comerciale în ceea ce privește modul de organizare, profitabilitate etc.”.

Al doilea capitol al tezei de doctorat a fost intitulat “Strategii și politici ale Băncii Centrale Cooperatiste în condițiile riscurilor amplificate de criza financiară”.

În acest capitol am procedat la descrierea generală a conceptului de risc, la definirea și clasificarea riscurilor bancare și am insistat mai mult asupra riscului de creditare ca principală componentă a riscului instituțiilor de credit.

De asemenea, am prezentat Strategia implementării Noului Acord de capital Basel II la nivelul rețelei CREDITCOOP. Cea mai importantă modificare adusă de Basel II a fost trecerea de la ideea de norme la cea de principiu. Principiul este asimilat cu sintagma “reducerea vitezei până la limita evitării

oricărui pericol”. Vor apărea în reglementări din ce în ce mai multe expresii cum ar fi: trebuie să ai un management corespunzător”, sau “trebuie să ai un sistem de date mulțumitor care să-ți identifice, măsoare și gestioneze riscurile”.

Aceasta înseamnă că într-o bancă dezvoltată cu diverse activități vor fi necesare proceduri mai complicate, Basel II reprezentând o aplicare mult mai bună pe riscul fiecărei instituții de credit.

Zonele majore de impact ale Acordului Basel II și dificultățile implementării acordului de capital și la nivelul băncilor cooperatiste au fost legate de:

- Recalcularea rezervelor de capital
- Creșterea cerințelor investiționale
- Complexitatea și costurile proceselor și sistemelor implementate
- Necesitatea specializării personalului care le gestionează
- Creșterea distanței între liderii financiari prezenți pe piață, adâncind competiția și distanța între marile bănci, sofisticate în portofoliu și micile bănci de pe piață.

Condiționată de integritatea datelor, analiza de risc, estimarea corectă a riscului, conformitatea instituțiilor bancare cu recomandările Basel II a depins în foarte mare măsură de eficiența în organizarea departamentelor IT.

“Prima metodă de calculare a cerințelor de capital pentru riscul de credit – abordarea standardizată – a fost aleasă a se implementa începând cu anul 2008 de Banca Centrală Cooperatistă. Astfel, un nivel al capitalului pentru acest risc s-a calculat prin aplicarea unui procent de 8% asupra valorii ponderate la risc a expunerilor.

Creditcoop a ales să aplice în vederea calculării cerinței de capital pentru riscul operațional metoda indicatorului de bază urmând a deține pentru riscul operațional un capital egal cu 15% din venitul mediu brut din ultimii trei ani de activitate respectiv 2005, 2006 și 2007”.

Menirea CREDITCOOP este să administreze riscul operațional în așa manieră încât să echilibreze evitarea pierderilor financiare și afectarea reputației Băncii Centrale Cooperatiste și a băncilor cooperatiste afiliate, cu menținerea sub control a costurilor.

Calculul cerințelor de capital pentru riscul de piață nu este aplicabil la nivelul rețelei dat fiind faptul că activitățile care sunt reglementate în cadrul acestui risc nu sunt desfășurate pentru moment în cadrul Creditcoop.

Pentru a răspunde cerințelor de implementare a acordului de capital Basel II Banca Centrală Cooperatistă a trebuit să elaboreze și să supună aprobării B.N.R. următoarele reglementări:

1. Norme privind determinarea cerințelor minime de capital pentru organizațiile cooperatiste de credit din cadrul rețelei;
2. Norme privind tratamentul riscului de credit pentru organizațiile cooperatiste de credit din cadrul rețelei
3. Norme privind expunerile mari în cadrul organizațiilor cooperatiste de credit din cadrul rețelei;
4. Norme privind tehnicile de diminuare a riscului de credit în cadrul organizațiilor cooperatiste de credit din cadrul rețelei;
5. Norme privind adecvarea capitalului organizațiilor cooperatiste de credit din cadrul rețelei;
6. Norme privind criteriile tehnice referitoare la organizarea și tratamentul riscurilor în cadrul organizațiilor cooperatiste de credit;
7. Norme privind determinarea cerințelor minime de capital ale organizațiilor cooperatiste de credit pentru riscul operațional;
8. Norme privind cerințele minime de publicare pentru organizațiile cooperatiste de credit.

Așa cum am estimat încă din toamna anului 2008 criza economică trebuia să se repercuteze în anii 2009 și 2010 și asupra rețelei CREDITCOOP printr-o scădere importantă a profiturilor pe de o parte din cauza dobânzilor ridicate la care se atrag resurse și pe de alta din cauza creșterii provizioanelor pentru riscul de credit, iar gradul de creditare depindea de capacitatea de atragere a resurselor.

În aceste condiții pentru evaluarea riscurilor cu care s-ar fi putut confrunta rețeaua CREDITCOOP pe parcursul anului 2009, au fost avute în vedere scenarii de criză care pun în evidență riscurile semnificative și modul în care prin influența reciprocă a acestora poate fi afectat în mod semnificativ profitul estimat.

De asemenea s-a urmărit să se pună în evidență influența rezultatelor scenariilor de criză asupra fondurilor proprii estimate.

Având în vedere că diferitele riscuri la care poate fi expusă rețeaua CREDITCOOP în anul 2009 nu se exclud reciproc ci, dimpotrivă, datorită contextului economic, se pot influența unul pe altul, construirea scenariilor de criză pentru anul 2009 s-a făcut prin luarea în considerare a posibilității ca o dată manifestat un risc el să determine manifestarea unor alte riscuri. În acest fel, s-a urmărit efectul pe care l-ar putea avea manifestarea concomitentă a unor riscuri multiple asupra rezultatelor estimate ale rețelei CREDITCOOP.

Pentru a cuantifica riscul bancar a fost nevoie de raportarea la un punct de reper care reprezintă un nivel de referință și care poate fi utilizat ca standard în analiză. Punctul de reper pe care l-am avut în vedere l-a reprezentat profitul previzionat prin bugetul de venituri și cheltuieli pe anul 2009. Prin raportare la profitul estimat, riscul, semnifică posibilitatea de modificare față de acesta.

În elaborarea scenariilor de criză la nivelul rețelei CREDITCOOP, s-a utilizat atât Bugetul de Venituri și Cheltuieli pentru anul 2009 cât și diferite situații care au la bază realizările aferente lunii noiembrie 2008.

Pentru a elabora scenariile de criză care să ia în considerare, ca bază de pornire și ca bază de construire a scenariilor, activitatea concretă a organizațiilor cooperatiste de credit din rețeaua CREDITCOOP a fost supus analizei volumul creanțelor și al datoriilor aferente fiecărei regiuni a țării, astfel:

Volumul creanțelor și datoriilor băncilor cooperatiste
pe regiuni geografice

REGIUNI	CREANȚE - NOIEMBRIE 2008		DATORII PRIVIND CLIENTELA NEFINANCIARĂ	
	TOTAL CREANȚE - CLIENTELA NEFINANCIARĂ - LA VALOARE NETA (% DIN TOTAL)	TOTAL CREANȚE - CLIENTELA NEFINANCIARĂ - LA VALOARE NETA	DISPONIBILITATI, DEPOZITE, CERTIFICATE DE DEPOZIT SI CARNETE DE ECONOMII (% DIN TOTAL)	DISPONIBILITATI, DEPOZITE, CERTIFICATE DE DEPOZIT SI CARNETE DE ECONOMII
BUCURESTI	3,14%	16.356.611	6,57%	28.704.939
CENTRU	13,89%	72.280.763	14,28%	62.356.077
NORD EST	17,68%	92.025.989	15,58%	68.008.512
NORD VEST	20,69%	107.676.478	19,59%	85.541.391
SUD	13,02%	67.762.776	11,62%	50.749.875
SUD EST	12,48%	64.976.384	13,71%	59.852.044
SUD VEST	10,57%	55.007.073	9,62%	41.982.985
VEST	8,54%	44.461.763	9,03%	39.443.811
Total general	100,00%	520.547.836	100,00%	436.639.633

**Setul de scenarii de criză pentru riscurile manifestate
în regiunea de NORD-VEST**

După cum se observă, regiunea Nord Vest este regiunea în care se concentrează o mare parte a activităților desfășurate cu clientela nefinanciară, din acest motiv primul set de scenarii de criză pe care l-am propus spre analiză are în vedere următoarele:

- determinarea consecințelor manifestării unui risc de credit în regiunea Nord Vest;
- determinarea consecințelor manifestării unui risc de lichiditate în regiunea Nord Vest generat de consecințele manifestării riscului de credit în aceeași regiune;
- determinarea consecințelor manifestării unui risc al ratei dobânzii în regiunea Nord Vest datorat nevoii acute de atragere/cumpărare de lichidități ca urmare a manifestării riscului de lichiditate;
- determinarea consecințelor manifestării unui risc operațional în aceeași regiune în condițiile în care celelalte riscuri semnificative s-au manifestat deja.

În scenariul de criză pentru riscul de credit s-a avut în vedere probabilitatea intrării în incapacitate de plată în anul 2009 pentru categoria de clienți cu credite contractate și înregistrarea într-o categorie de clasificare inferioară. Creanțele aferente clientelei nefinanciare din regiunea Nord - Vest au reprezentat, la finele lunii noiembrie 2008, aproximativ 20% din totalul creanțelor înregistrate în portofoliul de credite al rețelei CREDITCOOP.

Pentru a se calcula influența acestui scenariu asupra profitului și asupra fondurilor proprii estimate s-a realizat încadrarea soldului previzionat pentru anul 2009 al creditelor acordate clienților în cele 5 categorii de clasificare (standard, în observație, substandard, îndoielnic și pierdere). Deoarece nu s-a știut, cu exactitate, cum vor fi clasificate creditele în anul 2009, încadrarea pe categorii de clasificare s-a făcut în funcție de încadrarea creditelor la finele ultimei luni încheiate, respectiv la finele lunii noiembrie 2008.

Aplicarea scenariului de criză care prevede situația în care 20% din creditele acordate clientelei înregistrate în fiecare categorie de clasificare se înregistrează într-o categorie de clasificare inferioară:

CATEGORII DE CLASIFICARE	Previziune 2009	Declasificare conform scenariului		
		20% din previziunea pt 2009	Declasificarea	
	1	2 = 1*20%	mod de calcul	rezultat
STANDARD	562.897.822	112.579.564	col. 1 rd 1 - col. 2 rd 1	450.318.258
IN OBSERVATIE	11.024.610	2.204.922	col.1 rd 2 + col.2 rd 1 - col.2 rd 2	121.399.252
SUBSTANDARD	8.980.948	1.796.190	col.1 rd 3 + col.2 rd 2 - col.2 rd 3	9.389.681
INDOIELNIC	2.672.302	534.460	col.1 rd 4 + col.2 rd 3 - col.2	3.934.031

			rd 4	
PIERDERE	4.923.894	138.346	col.1 rd 5 + col.2 rd 4	5.458.354
TOTAL CREDITE CLASIFICATE	590.499.576	117.253.482		590.499.576

Urmare declasificării conform scenariului de criză se va continua prin calcularea necesarului de provizioane aferent acestei situații:

CATEGORII DE CLASIFICARE	Clasificarea soldului creditelor la finele anului 2009, după aplicarea scenariului de criză	coeficienti de provizionare	Necesarul de provizioane la finele anului 2009, după aplicarea scenariului de criză
STANDARD	450.318.258	0	0
IN OBSERVATIE	121.399.252	0,05	6.069.963
SUBSTANDARD	9.389.681	0,2	1.877.936
INDOIELNIC	3.934.031	0,5	1.967.016
PIERDERE	5.458.354	1	5.458.354
TOTAL CREDITE CLASIFICATE	590.499.576		15.373.269

Am calculat în continuare efectele acestui scenariu de criză asupra activului previzionat și am prezentat modificările B.V.C. asupra profitului estimat pe 2009 asupra nivelului fondurilor proprii estimate pentru 2009 și asupra solvabilității estimate la nivelul rețelei.

Scenariul de criză pentru riscul de credit care a prevăzut situația în care 20% din creditele acordate clienței (toate creditele acordate în regiunea Nord-Vest) înregistrate în fiecare categorie de clasificare se înregistrează într-o categorie de clasificare inferioară, presupune nu numai înregistrarea cheltuielilor suplimentare cu provizioane ci și o diminuare a fluxului de intrări de numerar. Pentru a pune în evidență modul în care manifestarea riscului de credit determină și manifestarea riscului de lichiditate, pe fondul situației economice din această regiune se va analiza influența unui scenariu.

Pentru simularea unei situații de criză considerăm că în prima lună a anului 2009, organizațiile cooperatiste din regiunea analizată se confruntă cu o criză profundă de lichiditate datorată crizei în care se află economia națională. Prin urmare, scenariul de criză presupune următoarele:

- 19,59% din clienții care au constituit depozite (depozite, certificate de depozit, carnet de economii) la organizațiile cooperatiste din rețeaua CREDITCOOP locuiesc în Nord-Vestul țării (zona calamitată) și, datorită situației de criză, vor solicita retragerea depozitelor la scadență;

- Având în vedere situația de criză, s-a luat în considerare, pentru activitatea cu clienții deponenți din zonele care sunt mai puțin afectate de criză, respectiv regiunile Nord - Est, Sud - Est, Sud Muntenia, București, Vest și Centru, o rată de prelungire a depozitelor de 60% (o rată normală de prelungire a depozitelor este de aproximativ 80%), 40% din acestea urmând să fie retrase în momentul în care ajung la scadență;
- De asemenea, considerăm că 20% din clienții rețelei CREDITCOOP (clienții care domiciliază în regiunea respectivă - vezi scenariul pentru riscul de credit) au întârzieri la plata ratelor convenite în contractele de creditare și, până la sfârșitul anului, creditele acordate clienței în regiunea Nord - Vest, înregistrate în fiecare categorie de clasificare se vor înregistra într-o categorie de clasificare inferioară.

În scopul simulării situației de criză a fost analizată activitatea desfășurată cu clientela nefinanciară de organizațiile cooperatiste de credit din regiunea Nord - Vest și s-a determinat care este ponderea acestei activități în total activități desfășurate în anul 2008 cu clientela nefinanciară în cadrul rețelei CREDITCOOP. Pasul următor a constat în aplicarea acestei ponderi pe BVC-ul rețelei realizat pentru anul 2009.

Situația ponderii activității desfășurate cu clientela nefinanciară
în cadrul rețelei CREDITCOOP

REGIUNI	CREANȚE		DATORII PRIVIND CLIENTELA NEFINANCIARĂ	
	TOTAL CREANȚE - CLIENTELA NEFINANCIARĂ - LA VALOARE NETA (% DIN TOTAL)	TOTAL CREANȚE - CLIENTELA NEFINANCIARĂ - LA VALOARE NETA	DISPONIBILITATI, DEPOZITE, CERTIFICATE DE DEPOZIIT SI CARNETE DE ECONOMII (% DIN TOTAL)	DISPONIBILITATI, DEPOZITE, CERTIFICATE DE DEPOZIIT SI CARNETE DE ECONOMII
Regiunea Nord Vest (noiembrie 2008)	20,00%	107.676.478	19,59%	85.541.391
Regiunea Nord Vest (estimat 2009)	20,00%	117.253.482	19,59%	92.797.799

O metodă utilizată în analiza și cuantificarea riscului de lichiditate este analiza impasurilor de tip GAP.

Pentru analiza impasurilor de acest tip se va analiza ultimul echilibru bilanțier la nivelul rețelei și se va adapta la datele prevăzute în BVC a se realiza la 31.12.2009. În acest sens, se va stabili, în

cadrul ultimului echilibru bilanțier realizat, pe fiecare element patrimonial în parte, ponderea fiecărei benzi de scadență în totalul elementului patrimonial.

Pentru a stabili influența acestui scenariu asupra profitului a trebuit să se stabilească în primul rând care sunt costurile pe care le vor suporta organizațiile cooperatiste din rețeaua CREDITCOOP, pentru a avea lichiditatea minimă necesară, cheltuielile suplimentare cu provizioane pentru creditele care au fost înregistrate în alte categorii de clasificare decât cele prevăzute în momentul în care s-a elaborat bugetul de venituri și cheltuieli aferent anului 2009 și care sunt pozițiile din B.V.C. care se modifică.

Din totalul echilibrului pozițiilor bilanțiere pe benzi de scadență estimat pentru anul 2009 după aplicarea scenariului de criză se observă că rețeaua CREDITCOOP a putut răspunde solicitărilor de retrageri de depozite. Totuși acest lucru nu ar fi fost posibil fără a se utiliza o parte din rezerva minimă obligatorie care poate fi utilizată în situații de criză dar este necesar să fie reconstituită în întregime în cel mai scurt timp posibil.

În urma acestui scenariu de criză nu se vor modifica numai cheltuielile și profitul estimat prin B.V.C. ci și structura elementelor patrimoniale.

Astfel, au scăzut datoriile față de clientela nefinanciară, s-a diminuat R.M.O. și soldul creditelor acordate clienței a scăzut.

În continuarea scenariului de criză am considerat situația în care rata dobânzii pasive va crește pe piață cu 5% iar rata dobânzii active va rămâne neschimbată în condițiile în care s-au manifestat deja riscurile de credit și de lichiditate.

Pierderea aferentă manifestării riscului ratei dobânzii în condițiile în care ROBID ajunge la 26% este dată de diferența dintre venitul net din dobânda anticipată prin B.V.C. înainte de aplicarea scenariului de criză și venitul net din dobânda rezultată după aplicarea scenariului de criză.

De asemenea, am evaluat și impactul acestui scenariu de criză asupra nivelului estimat al fondurilor proprii, al solvabilității și a cerinței de capital.

Și pentru ca scenariul de criză să reprezinte cel mai mare rău posibil de suportat am supus analizei un scenariu de criză determinat de manifestarea riscului operațional și reputațional în condițiile în care s-au manifestat riscurile de credit, de lichiditate și de rată a dobânzii.

Scenariul pe care l-am propus spre analiză a presupus existența unei fraude interne la nivelul unei bănci cooperatiste care s-a concretizat în depozite ale clienților nebancari neînregistrate în evidențele băncii cooperatiste și credite false. Și în acest caz s-au tras concluzii asupra modificărilor

estimate asupra elementelor din B.V.C., a fondurilor proprii, a nivelului de solvabilitate și a cerinței de capital.

Al doilea set de scenarii de criză prezentat în teză, pentru riscurile manifestate în regiunile de N-E și S-E a avut în vedere următoarele:

- determinarea consecințelor manifestării unui risc de credit în regiunile Nord - Est și Sud - Est;
- determinarea consecințelor manifestării unui risc de lichiditate în regiunile Nord - Est și Sud - Est e generat de consecințele manifestării riscului de credit în aceleași regiuni;
- determinarea consecințelor manifestării unui risc al ratei dobânzii în regiunile Nord - Est și Sud - Est datorat atât nevoii de atragere/cumpărare de lichidități ca urmare a manifestării riscului de lichiditate cât și ca urmare a modificării ratei dobânzii pe piață;
- determinarea consecințelor manifestării unui risc operațional în aceleași regiuni în condițiile în care celelalte riscuri semnificative s-au manifestat deja.

S-a avut în vedere posibilitatea intrării în incapacitate de plată a clienților cu credite contractate, scăderea ponderii populației ocupate în industrie și servicii ca urmare a falimentului unui societăți comerciale. În aceste condiții creditele în regiunea N-E și S-E se vor recupera mai greu iar clienții cu depozite vor retrage o parte a acestora. În plus se consideră că rata dobânzii pasive va crește pe piață cu 6% iar rata dobânzii active va crește doar cu 1%.

Pentru anul 2009 am luat în calcul o creștere a cotei impozitului pe profit de la 16% la 23% (și creșterea obligațiilor salariale cu 20%).

Astfel, implicațiile manifestării scenariului de criză pentru riscul operațional în condițiile în care s-au manifestat celelalte riscuri se prezintă astfel:

	BVC 2009	BVC 2009 în condițiile în care s-au manifestat deja riscurile de credit, lichiditate și rata dobânzii	manifestarea scenariului de criză aferent riscului operațional în situația în care nu s-au manifestat celelalte riscuri	manifestarea scenariului de criză aferent riscului operațional în situația în care s-au manifestat celelalte riscuri
Cheltuieli cu personalul, din care:	84.223.374	85.079.368	87.615.133	88.474.647
- salarii	62.102.468	62.166.907	62.102.468	62.166.907
- CAS, CASS, somaj	16.958.796	16.976.393	20.350.555	20.371.671

- jetoane și alte cheltuieli de natura salariala	5.162.110	5.936.069	5.162.110	5.936.069
Cheltuieli cu impozitul pe profit	1.756.617	0	2.525.137	0
Total cheltuieli cu obligații de natura taxelor și impozitelor	85.979.991	85.079.368	90.140.270	88.474.647
Pierderi neașteptate			4.160.279	3.395.279

Politica Băncii Centrale Cooperatiste CREDITCOOP privind managementul riscurilor a fost tratată în cuprinsul capitolului II și se va realiza prin asigurarea unei combinații optime între nivelul activelor, pasivelor și riscurilor financiare și anume:

a) respectarea unei structuri optime a activelor și pasivelor, în vederea asigurării, stabilizării și maximizării marjei între dobânzile plătite și cele primite, pe de o parte, și un nivel acceptabil de lichiditate și risc, pe de altă parte;

b) luarea deciziilor de afaceri și portofoliu la nivelul organizațiilor cooperatiste, în baza unor analize cantitative și calitative riguroase, în limita parametrilor de risc stabiliți de Banca Centrală Cooperatistă CREDITCOOP;

c) menținerea unui volum suficient de lichidități pentru respectarea normativului rezervelor obligatorii și satisfacerea cerințelor clienților.

Politica organizațiilor cooperatiste de credit privind managementul riscului de credit și al riscurilor asociate se concretizează în administrarea și limitarea riscurilor prin aplicarea unei politici eficiente de creditare care are la baza sa următoarele principii:

- limitarea concentrărilor de risc de credit prin stabilirea unui plafon maxim al datoriei unui debitor sau grup de debitori ce acționează în comun;
- diversificarea tipurilor de credite acordate;
- stabilirea unor termene maxime de rambursare pentru fiecare tip de credit cu elaborarea unor grafice de rambursare reale, luând în considerație sursele de rambursare, scopul creditului, termenul de viață al garanției, dar și scadența pasivelor băncii.
- aplicarea unor rate ale dobânzilor suficiente pentru acoperirea costului resurselor, monitorizării creditelor și pierderilor potențiale cu o marjă a profitului rezonabilă;
- determinarea autorităților ce aprobă acordarea creditelor;
- fixarea unor proceduri formale standard de evaluare a proiectelor creditate și a garanțiilor acceptate;
- determinarea raportului maxim al sumei creditului la valoarea de piață a gajului;

- definirea cerințelor față de potențialii beneficiari de credite în ceea ce privește raportările financiare ce trebuie să fie prezentate pentru aprobarea creditelor. În baza lor, ofițerii de credit elaborează prognoze privind evoluția stării financiare a clientului pe toată durata de acțiune a contractului de credit.

Tot în cuprinsul capitolului 2 am făcut referire la strategia de management pe termen scurt al riscului la raportul dintre risc și profit și determinarea nivelului de risc maxim acceptat precum și pragul de la care riscurile sunt considerate semnificative la nivelul rețelei CREDITCOOP.

De asemenea, în ultima parte a capitolului am abordat problematica Strategiei Băncii Centrale Cooperatiste CREDITCOOP privind menținerea capitalului și am procedat la simularea unor teste de stres în acest scop atât la Banca Centrală Cooperatistă cât și la nivelul rețelei.

Capitolul 3 a fost consacrat pentru analiza riscurilor semnificative la organizațiile cooperatiste de credit.

În prima parte am luat în analiză indicatorii care stau la baza evaluării riscului de credit, a ratei dobânzii, a riscului de lichiditate folosind, pentru a evidenția evoluția acestor indicatori, un număr însemnat de tabele și grafice.

În cazul indicatorilor care stau la baza evaluării riscului de credit nivelul ridicat al acestui indicator la agențiile menționate în teză are următoarele cauze:

- analiza necorespunzătoare a dosarului de credit înainte de momentul acordării creditului;
- degradarea situației financiare a debitorilor pe parcursul derulării contractului de credit;
- practici ineficiente de monitorizare a portofoliului de credite;
- practici necorespunzătoare de recuperare a restanțelor

Procesul de creditare în cadrul agențiilor este determinat, în primul rând, de viabilitatea afacerii împrumutatului și de capacitatea lui de a genera venituri în cazul persoanelor juridice, de mărimea veniturilor certe și permanente ale persoanelor fizice care solicita împrumuturi și, nu în cele din urmă, de capacitatea de asigurare a creditului prin garanții cărora le trebuie stabilită valoarea.

În evaluarea riscului de credit, agenția procedează la evaluarea tuturor activităților ce sunt afectate de acest risc, indiferent dacă rezultatele respectivelor activități sunt reflectate în bilanț sau în afara bilanțului.

“Astfel, vor fi luate în considerare elemente precum:

- performanța financiară curentă și previzionată a contrapartidelor;
- concentrarea expunerilor față de contrapartide, forma de organizare juridică, sectoarele în care acționează;
- capacitatea de punere în aplicare, din punct de vedere legal, a angajamentelor contractuale;

- capacitatea și posibilitatea creditorului de a executa la nevoie garanțiile în condițiile pieței;

Activitatea de analiză economico-financiară care precede acordarea creditului trebuie să se desfășoare în baza unor criterii bine definite referitoare la:

- destinația creditului și sursa de rambursare a acestuia;
- profilul de risc curent al contrapartidei și garanțiile prezentate, precum și sensibilitatea garanțiilor la evoluțiile economice și cele ale pieței;
- istoricul serviciului datoriei aferent contrapartidei și capacitatea curentă și viitoare de rambursare a acesteia, bazată pe evoluțiile financiare istorice și proiecțiile viitoarelor fluxuri de numerar (în cazul persoanelor juridice);

Agenția Creditcoop are obligația să se asigure că informațiile pe care le primește sunt suficiente pentru luarea unei decizii de creditare corecte.

Elementele de analiza care trebuie să stea în toate cazurile la baza asumării de către agenția Băncii Centrale Cooperatiste a unor angajamente sunt următoarele:

- încadrarea în strategia generală a Băncii Centrale Cooperatiste; aceasta strategie generală a băncii vizează atât menținerea pe linia politicii monetare a BNR cât și obținerea unui profit corespunzător, evitarea riscurilor, gestionarea cât mai eficientă a resurselor băncii;
- situația concretă a fiecărui client; în acest sens se vor urmări lichiditatea, bonitatea, solvabilitatea, responsabilitatea activității desfășurate, precum și poziția pe piață a fiecărui agent economic în cazul clienților persoane juridice;
- în toate cazurile, se va urmări corelarea directă, generală a posibilităților de refinanțare existente în momentul respectiv;
- o atenție deosebită se va acorda categoriilor de garanții ce vor putea fi obținute în acoperirea angajamentelor asumate, în numele clienților săi, între care, un loc deosebit trebuie să ocupe garanțiile materiale reale oferite de client.
- Executorii bancari ai Băncii Centrale Cooperatiste procedeză la executarea garanțiilor reale (ipotecă, gajul, etc.) sau acționarea în justiție pentru recuperarea creanțelor detinute asupra clienților care au un serviciu al datoriei de peste 90 de zile.

Oricare ar fi însă nivelul riscurilor asumate, pierderile la portofoliul de credite pot fi minimizează dacă operațiunile de creditare sunt organizate și gestionate cu profesionalism.

Din acest punct de vedere, cea mai importanta funcție a conducerii unei agenții este de a controla calitatea portofoliului de credite, aceasta, deoarece slaba calitate a creditelor este principala cauza a pierderilor bancare.

Principalele cauze ale pierderilor aferente portofoliului de credite sunt:

- nerespectarea normelor de creditare, emise de Banca Centrală Cooperatistă Creditcoop, de catre personalul agențiilor;
- slabul control exercitat asupra personalului - atat de catre conducerile agențiilor cat și de catre revizori;
- sisteme defectuoase sau inexistente de detectare a creditelor cu probleme.

Masuri propuse:

- gestionarea expunerii băncii față de întreprinderi mici și mijlocii și persoane fizice în scopul creării și menținerii unui portofoliu optim, capabil să satisfacă cerințele de profitabilitate și risc ale Băncii Centrale Cooperatiste;
- impunerea către agențiile proprii ca ele să monitorizeze creditele care inregistreaza un serviciu al datoriei dintr-un stadiu timpuriu și să adopte a abordare pro-activă către clienți, care să îi permită intervenția în cazul creditelor vulnerabile și nesigure în scopul prevenirii transformării lor în credite neperformante (pierdere);
- realizarea unui control independent și continuu în vederea adoptării celei mai bune decizii de creditare;
- asigurarea conformității cu normele BNR, cu politica de creditare a Băncii Centrale Cooperatiste și cu normele interne de acordare a împrumuturilor.
- monitorizarea portofoliului de credite trebuie sa se realizeze prin controlul creditelor, administrarea împrumuturilor și activități de evaluare a garanțiilor pentru a se asigura o bună calitate a procesului ulterior aprobării în activitatea de finanțare.

Consideram că trebuie îmbunătățite direcțiile ce vizează îmbunătățirea managementului riscului de credit la nivelul agențiilor Băncii Centrale Cooperatiste prin:

- analiza și revizuirea periodică a portofoliului de credite pentru a se asigura că următorii factori sunt luati in considerare in activitatea de creditare:
 - nivelul și distribuția activelor detinute de agenții;
 - capacitatea agențiilor de a administra și recupera creditele care inregistreaza serviciu al datoriei;

- evitarea concentrărilor de credit necorespunzătoare;
 - adecvarea și eficiența practicilor de administrare a creditelor;
 - eficiența și eficacitatea procesului de identificare, cuantificare și monitorizare a nivelurilor de risc inițial sau a riscului asociat expunerii creditelor acordate.
- perfecționarea continuă a mecanismelor de abordare a creditelor neperformante;
 - colaborarea cu debitorul pentru evaluarea problemelor și identificarea soluțiilor care să amelioreze capacitatea de rambursare a creditelor (oferirea de consultanță, elaborarea unui program de reșalonare a datoriilor);
 - reprojectarea activităților desfășurate în cadrul agenției și a fluxurilor de operații
 - cunoașterea în teritoriu a normelor metodologice de evaluare a bunurilor ce constituie garanția creditării;
 - reanalizarea tuturor dosarelor neperformante pentru găsirea soluțiilor de recuperare a creditului;
 - instruirea periodică a personalului pentru aplicarea unitară a normelor de lucru știut fiind că controlul și evaluarea riscului se pot realiza doar în condițiile în care există un personal calificat superior și cu experiență în domeniu.

În continuarea capitolului 3 am prezentat aspecte ale identificării, monitorizării și administrării riscurilor semnificative la băncile cooperatiste din rețeaua CREDITCOOP.

Am avut în vedere aceiași indicatori care au fost luați în analiză și la nivelul agențiilor proprii folosind în acest scop grafice și tabele.

Evoluția indicatorului de lichiditate la 31.12.2008.

Indicatori	2008											
	31.01	29.02	31.03	30.04	31.05	30.06	31.07	31.08	30.09	31.10	30.11	31.12
Lichiditate la Banca Centrală	105.5	122.77	133.17	137.84	137.77	138.31	128.34	124.99	113.05	113.27	110.6	105.85
Lichiditate la bănci cooperatiste	24.88	25.23	24.7	25.22	24.78	25.03	23.08	21.61	20.02	21.94	21.09	21.88
Lichiditate la nivel de rețea	26.18	29.45	30.72	30.81	30.29	30.09	27.39	26.36	23.84	23.93	24.08	23.43

Un element deosebit de important care se are în vedere în abordarea problematicii riscurilor la băncile cooperatiste este acela al expunerilor.

Din punct de vedere procedural expunerile reprezintă activele și elementele din afara bilanțului prevăzute în regulamentul B.N.R. – C.N.V.M. nr.14/19/2006 privind tratamentul riscului de credit potrivit abordării standard fără aplicarea ponderilor de risc sau gradelor de risc prevăzute de respectivul regulament unde apar și expresiile uzitate frecvent atunci când se folosește noțiunea de expuneri.

În cadrul expunerilor la organizațiile cooperatiste se utilizează termeni ca: grupurile de clienți aflați în legătură, entități sau membri din cadrul unui grup, influența semnificativă asupra grupului instituției de credit, operațiuni în condiții de favoare etc.

Expunerile se monitorizează permanent la nivelul băncilor cooperatiste, iar expunerea unei organizații cooperatiste de credit față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură este considerată ca fiind expunere mare dacă valoarea sa este egală sau depășește 10 % din fondurile proprii ale instituției de credit respective.

Orice operațiune care conduce la înregistrarea unei expuneri mari sau la majorarea acesteia, va fi efectuată numai cu aprobarea prealabilă a consiliului de administrație și va putea fi efectuată numai în condițiile în care decizia este luată de majoritatea membrilor consiliului de administrație și dacă este cazul partea interesată se va abține de la vot.

Pentru identificarea riscului de concentrare față de un singur emitent de garanție reală se stabilește o limită minimă de 1% din fondurile proprii ale instituției de credit și o limită maximă de 2%, limita maximă de 2% din fondurile proprii ale instituției de credit se consideră și prag semnificativ și se va raporta la Banca Centrală Cooperatistă CREDITCOOP.

O organizație cooperatistă de credit nu poate înregistra față de un client sau față de un grup de clienți aflați în legătură, expuneri a căror valoare depășește 25 % din fondurile sale proprii, iar valoarea cumulată a expunerilor mari ale unei organizații cooperatiste de credit nu poate depăși 800% din fondurile sale proprii.

Dacă într-un caz excepțional, expunerile depășesc limitele prevăzute, organizațiile cooperatiste de credit trebuie să raporteze această situație fără întârziere Băncii Naționale a României care poate acorda atunci când circumstanțele o justifică, un termen limită în care organizația cooperatistă de credit să se conformeze cu limitele impuse.

Capitolul 4 al lucrării a fost dedicat “Analiza activității organizațiilor cooperatiste de credit”.

În prima parte a capitolului au fost analizați în dinamică și în structură principalii indicatori ai băncilor cooperatiste între anii 2003 – 2008 pe baza informațiilor cuprinse în tabelul următor:

Denumire indicator	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Raport de solvabilitate	31.78	33.65	33.4	37	34	31.74
Rata capitalului propriu	18.46	20.87	21.21	28.41	23.36	23.78
Capital propriu / Capital social	154.8	160.74	149.15	151.73	138.47	138.63
Credite acordate clientelei / Total surse atrase și imprumutate	84.18	96.18	115.25	114.11	112.34	115.16
Credite restante și indoielnice / Total portofoliu de credite	0.85	0.74	0.62	0.46	0.31	0.24
Creanțe restante și indoielnice / Total activ	0.91	0.84	0.68	0.5	0.33	0.24
Creanțe restante și indoielnice / Total surse atrase și imprumutate	1.1	1.15	1.02	0.75	0.49	0.37
Rata riscului de credit 1 (exp.neajustata afer.crd.și dob. IndoieIn.și pierdere / total credite și dobânzi clasificate)	3.67	2.89	2.25	1.59	1.19	1.29
Rata rentabilitatii economice (profit brut anualizat / total activ net)	2.93	3.3	3.65	2.63	2.03	1.16
Rata rentabilitatii financiare (profit brut anualizat / fonduri proprii)	12.65	12.42	12.28	8.41	7.06	3.77
Indicele de crestere al activelor	119.24	117.02	118.25	121.86	119.04	108.26
Rata profitului (profit brut / total venituri)	7.16	7.12	9.39	7.98	7.56	4.58
Lichiditatea imediata (disp.și dep./surse atrase și imprum.-fd.soc)	14.85	11.89	14.71	20.55	26.6	23.47
Credite acordate clientelei / Depozite atrase	107.76	120.72	120.34	121.12	115.86	120.67
Rata creditelor (Credite acordate / Total activ (la val. bruta)	70	77	76	76	72.26	72.36

De asemenea, pentru aceiași ani am analizat și indicatorii performanței financiare a băncilor cooperatiste ținând cont de datele din următorul tabel:

Indicatori ai performanței financiare și de dinamică

dinamica fondului de rezerva	100.00	152.35	108.26	107.45	107.84	104.80
profilul de risc	n/a	n/a	n/a	mediu	mediu	mediu ridicat
dinamica activului net	100.00	117.02	118.24	121.86	119.04	108.26
dinamica portofoliului de credite	100.00	128.74	130.75	120.79	118.21	107.78

marja neta din dobânzi	20.13	18.45	16.71	14.16	11.25	10.34
marja neta a activelor valorificate	27.66	23.36	18.79	16.64	14.92	14.80
rata rentabilitatii economice ROA	2.35	2.66	3.09	2.20	1.68	0.94
rata profitului vanzarilor ROS	5.74	5.74	7.95	6.68	6.27	3.71
rata rentabilitatii financiare ROE	12.72	12.76	14.56	9.10	7.19	3.94
rata rentabilitatii generale RRG	7.94	7.06	8.78	7.27	6.79	3.88

O parte însemnată a acestui capitol a fost afectată sistemului de indicatori pentru stabilirea nivelului ratingului bancar pentru băncile cooperatiste.

În esență, am concluzionat în urma analizei pentru anii 2006, 2007 și 2008, asupra indicatorilor care stau la baza calculului ratingului individual pentru băncile cooperatiste:

Din datele prezentate pentru analiză rezultă la nivelul indicatorilor pentru adecvarea capitalului că în anul 2007 ratingul a fost 2, iar în anii 2006 și 2008 a fost 1.

Indicatorii care reflectă calitatea activelor s-au încadrat în ratingul 2 în toți cei 3 ani analizați. Numai rata generală de risc care s-a încadrat în cei trei ani în rating 3 și indicatorul credite acordate clientelei raportat la surse atrase și împrumutate pentru care ratingul calculat a fost 4, nu s-a situat la nivele corespunzătoare.

Rata generală de risc a înregistrat nivele ridicate respectiv între 67 și 80% datorită faptului că băncile cooperatiste acordă credite în proporție de 99% persoanelor fizice, cu garanții personale și foarte puține cu ipoteci, motiv pentru care nu se operează deduceri din baza de calcul.

Legat de nivelul indicatorului credite acordate clientelei în total surse atrase acesta se situează între 107 și 110%. Facem precizarea că cea mai importantă sursă de finanțare a activității băncilor cooperatiste o reprezintă părțile sociale care au o durată de cel puțin 7 ani (5 ani termenul de rambursare al unui credit la care se adaugă o perioadă de cel puțin 2 ani de la achitarea ultimei rate de împrumut) și care nu intră în calculul acestui indicator, dar influențează în proporție de aproape 40% sursele de finanțare ale activității.

Indicatorul de lichiditate se situează la un nivel de rating 3 iar profitabilitatea la un nivel inferior respectiv rating 4 în anul 2008 față de 3 în anii 2006 și 2007.

Pentru a fi mai edificator s-a făcut o analiză a indicatorilor de prudență bancară la fiecare trimestru din anul 2008 și s-a constatat că pe o scară de valori cuprinsă între 1 și 4 ratingul general al

celor 22 de indicatori privind adecvarea *capitalului, calitatea activelor, profitabilitatea și lichiditatea băncilor cooperatiste din rețea* (cuprinși în analiză), a fost 2 și 3.

Analizând în dinamică evoluția pe *fiecare din cei 22 indicatori, grupe de indicatori și pe total*, se pot concluziona următoarele:

- cei 3 indicatori din *grupa de indicatori privind adecvarea capitalului* se mențin la toate cele 4 perioade, la același rating individual, respectiv 2 *indicatori cu rating individual 1 și un indicator cu rating individual 2*;

- în ceea ce privește *grupa de indicatori privind calitatea activelor* se constată o îmbunătățire în sensul că, numărul indicatorilor cu *rating individual 1* a crescut la 8 la data de 30 iunie 2008, față de 7 indicatori cu *rating individual 1* existenți la 31 martie 2008, situație care se menține și la datele de 30 septembrie și 31 decembrie 2008;

- referitor la *grupa de indicatori privind profitabilitatea*, deși s-a constatat o îmbunătățire a acesteia la 30 iunie 2008 comparativ cu 31 martie 2008, în sensul că un indicator din cei 4 cu *ratingul individual 3* a trecut la 30 iunie 2008 în *rating individual 2*, la 30 septembrie 2008 indicatorii cu *rating individual 3 și rating individual 4* au fost în număr de câte 3, iar la data de 31 decembrie 2008 numărul indicatorilor cu *rating individual 3* a scăzut la 2 și numărul indicatorilor cu *rating individual 4* a crescut la 4;

- în ceea ce privește *grupa de indicatori privind lichiditatea*, deși se constată că la data de 30.09.2008 cei 2 indicatori au înregistrat *ratingul individual 4*, aceștia s-au îmbunătățit la data de 31.12.2008, în sensul că ambii au trecut în *ratingul individual 3*.

Referitor la încadrarea băncilor cooperatiste în ratingul general (pe o scară de valori cuprinsă între 1 și 4, 4 reprezentând *valoarea cea mai neadecvată*) la perioadele analizate, situația se prezintă astfel:

Situația ratingului general pe bănci cooperatiste

31.03.2008		30.06.2008		30.09.2008		31.12.2008		Dif 8-6	Dif. 8-4	Dif 8-2
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Total bănci cooperatiste din care:	124	Total bănci cooperatiste din care:	124	Total bănci cooperatiste din care:	51	Total bănci cooperatiste din care:	51	-73	-73	-73
<i>rating general 4</i>	63	<i>rating general 4</i>	56	<i>rating general 4</i>	27	<i>rating general 4</i>	28	1	-28	-35
<i>rating general 3</i>	12	<i>rating general 3</i>	17	<i>rating general 3</i>	9	<i>rating general 3</i>	6	-3	-11	-6
<i>rating general 2</i>	42	<i>rating general 2</i>	46	<i>rating general 2</i>	15	<i>rating general 2</i>	17	2	-29	-25

<i>rating general 1</i>	7	<i>rating general 1</i>	5	<i>rating general 1</i>	0	<i>rating general 1</i>	0	0	-5	-7
-------------------------	---	-------------------------	---	-------------------------	---	-------------------------	---	---	----	----

De asemenea, în cuprinsul capitolului se regăsesc și diferențe identificate între rezultatele aplicării sistemului de rating bancar și rezultatele aplicării metodologiei de stabilire a profilului de risc al băncilor cooperatiste.

Principala diferență dintre ratingul atribuit unei bănci cooperatiste și profilul ei de risc derivă din categoriile de factori care sunt luați în calcul. Astfel, pentru atribuirea ratingului unei bănci cooperatiste se iau în calcul următoarele categorii de risc financiar:

- ✓ Calitatea activelor;
- ✓ Lichiditatea;
- ✓ Adecvarea capitalului;
- ✓ Profitabilitatea.

Pentru atribuirea profilului de risc se iau în calcul următoarele:

- ✓ Riscul financiar cu componentele:
 - Riscul de credit și riscurile asociate;
 - Riscul de lichiditate
- ✓ Riscul de piață;
- ✓ Riscul operațional și riscurile asociate
- ✓ Riscul reputațional

În stabilirea profilului de risc, riscul financiar are o pondere de 60% (40% riscul de credit și 20% riscul de lichiditate), celelalte trei categorii de risc deținând o pondere de 40% în evaluare.

Categoriile de risc care sunt luate în calcul la stabilirea profilului de risc și la stabilirea ratingului unei bănci cooperatiste sunt evidențiate în tabelul următor:

Categoriile de risc luate în calcul la stabilirea profilului de risc și la stabilirea ratingului unei bănci cooperatiste

Categoriile de risc participante	Profil de risc	Rating
Riscul financiar	Riscul de credit și riscurile asociate	Calitatea activelor (corespunde riscului de credit și riscurilor asociate)
	Riscul de lichiditate	Lichiditatea (corespunde riscului de lichiditate)
		Adecvarea capitalului

		Profitabilitate
Riscul de piață	Riscul de piață	
Riscul operational	Riscul operational și riscuri asociate	
Riscul reputational	Riscul reputational	

Dupa cum se observă, singura categorie de risc care este luată în calcul de ambele metode de evaluare a unei bănci cooperatiste este riscul financiar.

Totuși, cele doua metode de evaluare tratează riscul financiar diferit astfel că, în cadrul acestei categorii de risc, există diferențe semnificative și anume:

- Pentru stabilirea profilului de risc nu se iau în calcul categoriile “adecvarea capitalului” și “profitabilitate”;
- In cadrul categoriei “calitatea activelor” din cei 11 indicatori analizați în acordarea ratingului, pentru stabilirea profilului de risc sunt analizați doar 5 dintre aceștia;
- In cadrul categoriei “lichiditatea” în acordarea ratingului sunt analizați 2 indicatori iar pentru stabilirea profilului de risc sunt analizați 4 indicatori.

Având în vedere aceste diferențe chiar dacă, în stabilirea profilului de risc, riscul financiar are o pondere de 60% (40% riscul de credit și 20% riscul de lichiditate) diferențele dintre categoriile de risc și indicatorii analizați conduc la o pondere a ratingului obținut de cel mult 30% din profilul de risc al băncii cooperatiste.

Prin urmare există 3 posibilități și anume:

- Ratingul obținut să se afle în concordanță cu profilul de risc atribuit;
- Ratingul obținut să aibă o încadrare mai slabă decât profilul de risc atribuit
- Ratingul obținut să aibă o încadrare mai bună decât profilul de risc atribuit.

In ultimile doua cazuri diferențele pot avea următoarele motive:

- Indicatorii de adecvare a capitalului se situează la niveluri care influențează pozitiv/negativ nivelul ratingului;
- indicatorii de profitabilitate se situează la niveluri care influențează pozitiv/negativ nivelul ratingului;
- Unul sau mai mulți dintre cei 6 indicatori de calitate a activelor care nu sunt luați în calculul profilului de risc se situează la niveluri care influențează pozitiv/negativ nivelul ratingului;
- Indicatorii aferenți categoriilor de risc de piață și risc operațional se încadrează în niveluri care influențează semnificativ profilul de risc (pozitiv sau negativ).

Așa cum am menționat, ratingul obținut se poate afla în concordanță cu profilul de risc atribuit, în condițiile în care indicatorii de adecvare a capitalului și de profitabilitate nu influențează riscul financiar, ei aflându-se pe același palier cu ceilalți indicatori de risc financiar luați în calculul stabilirii ratingului și a profilului de risc.

De asemenea, concordanța dintre rating și profilul de risc depinde și de o influență scăzută a riscului de piață și a riscului operațional.

De exemplu dacă ratingul obținut pentru riscul financiar este 2, Riscul de piață are un calificativ “Mediu”, Riscul operațional are un calificativ “Mediu-Ridicat” iar Riscul operațional are un calificativ “Mediu”, profilul de risc va fi “Mediu” iar el va corespunde ratingului 2.

Am analizat, în evoluție, principalii indicatori economici și financiari pe sistem bancar și în rețeaua CREDITCOOP între anii 2005 – 2008, scoțând în evidență cauzele pentru care unii indicatori se situează la niveluri bune, iar alții la niveluri mai scăzute decât în sistemul bancar.

De asemenea, în același mod am procedat și la analiza indicatorilor de prudență bancară pe rețeaua CREDITCOOP și în sistemul bancar, inclusiv cu referire la media realizată pe cele 3 grupe de bănci care compun sistemul bancar.

Un loc important în acest capitol l-am acordat problematicii solvabilității bancare pe care am analizat-o atât la nivelul rețelei cooperatiste cât și la nivelul fiecărei bănci cooperatiste în parte.

Strâns legat de acest aspect am prezentat și particularitățile pe care le prezintă fondurile proprii și calculul cerinței de capital pentru organizațiile cooperatiste de credit.

Ca o modalitate de control al gestionării riscurilor și ca o cale de îmbunătățire a calității activității organizațiilor cooperatiste de credit, am prezentat aspectele particulare ale supravegherii bancare la organizațiile cooperatiste de credit.

De asemenea, tot aici am redat și riscurile atribuite de autoritatea de supraveghere în cadrul procesului de supraveghere la Banca Centrală Cooperatistă cu referire la deficiențele constatate pe principalele activități care au generat atribuirea riscurilor respective.

În finalul capitolului IV, am prezentat implicațiile pe care le are în activitatea băncilor cooperatiste, noul program informatic implementat în anul 2009.

Pentru a evidenția avantajele pe care acesta le prezintă pe linia minimării riscurilor și în special a evitării producerii de fraude am prezentat și vechiul sistem informatic insistând asupra limitelor și insuficiențelor pe care le-a prezentat și care au trebuit înlăturate în noua soluție informatică.

Prezentăm, în continuare modul în care noua aplicație informatică poate susține activitățile de identificare, evaluare și monitorizare a riscurilor, așa cum solicită Normele și reglementările B.N.R.

Pe linia **riscului de credit și a riscurilor asociate** monitorizarea și estimarea riscurilor la portofoliul de credite se asigură:

- urmărirea conformității cu clauzele contractuale;
- evaluarea gradului de acoperire cu garanții a expunerii în raport cu situația curentă a beneficiarilor de credit;
- actualizarea dosarului de credit și obținerea de informații curente;
- monitorizarea și controlul creanțelor restante;
- monitorizarea și controlul provizioanelor specifice de risc constituite.

Aceste activități sunt susținute de noul program informatic prin furnizarea în timp real, oricărui factor responsabil a tuturor informațiilor conținute în baza de date referitoare la situația derulării unui anumit credit sau informații asupra întregului portofoliu de credite (ex: situația provizioanelor).

În prima fază se pot identifica și evalua creditele vulnerabile, cu restanțe mai mici de 30 de zile, pentru urmărirea lor și pentru întocmirea situațiilor cerute de conducerea băncii cooperatiste.

Pentru monitorizarea și controlul acestor creanțe precum și pentru întreprinderea unor acțiuni de recuperare a lor - acțiuni prevăzute în ”Normele privind acordarea de credite persoanelor fizice și juridice de către băncile cooperatiste din rețeaua Creditcoop” cum ar fi trimiterea unor înștiințări de plată (somații) și inițierea reținerilor salariale sau din pensii (popriri) pentru beneficiarul creditului și pentru giranți - noua aplicație informatică permite editarea automată a acestor documente.

În a doua fază, se pun în evidență creditele neperformante și cele în executare silită, garanțiile care trebuie executate în vederea determinării riscului rezidual când aplicația informatică pune la dispoziția factorilor responsabili informațiile necesare evaluării situației și a acțiunilor ce se întreprind, precum și informații pentru monitorizarea și controlul provizioanelor specifice de risc constituite.

Noua aplicație informatică dispune de informațiile, la nivelul întregii bănci cooperatiste, necesare pentru editarea automată și a altor rapoarte cum ar fi:

- Expunerea băncii cooperatiste pe tipuri de produse.
- Creditele acordate persoanelor fizice grupate în funcție de domiciliul acestora, respectiv mediu urban și mediu rural.
- Creditele acordate membrilor cooperatori/persoanelor fizice grupate în funcție de tranșele de venit.

Noua aplicație informatică pune la dispoziția personalului responsabil rapoarte de calcul a **indicatorului de lichiditate pe benzi de scadență** și a **lichidității imediate** și selecții din baza de date pentru identificarea și evaluarea riscului de lichiditate față de o singură persoană.

Pentru monitorizarea componentelor riscului de piață, riscul valutar și riscul ratei dobânzii noua aplicație bancară permite editarea rapoartelor specifice, și anume: Indicatori de evaluare a riscului ratei dobânzii; Situație privind ratele medii ale dobânzii; Indicatori privind GAP-ul ratei dobânzii atât în valoare absolută cât și în valoare relativă.

La calculul riscului operațional, impus de acordul Basel II, se iau în considerare și situațiile neprevăzute, posibile a surveni într-o exploatare curentă a aplicațiilor informatice bancare, precum și măsurile avute în vedere pentru rezolvarea acestor situații neprevăzute. În acest sens, pentru asigurarea continuității desfășurării activității bancare la ghișeele operative ale unei bănci cooperatiste trebuie asigurată continuitatea:

- alimentării cu energie electrică a echipamentelor de calcul;
- funcționării serverului central al rețelei, sau a serverului de back-up;
- conectării calculatoarelor de la distanță la serverul central al rețelei;
- funcționării posturilor de lucru prin comutarea lor la serverul de back-up când serverul central este indisponibil.

BIBLIOGRAFIE

A.CĂRȚI

1. Angelescu I.N., Cooperația și socialismul în Europa. Cu un studiu introductiv Cătră un nou avânt al coperăției în România, Editura, București, 1912/1913
2. Barbu P.E., Din Istoria cooperației de consum și de credit din România, Editura Scrisul Românesc, Craiova 1995
3. Mladenatz G., Istoria gândirii economice, Editura București, 1919
4. Galan A.G., Patruzeci de ani de experiențe cooperative în România, Editura București, 1935
5. Coteanu I. – DEX, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
6. Mihalciuc M. – Dicționar poliglot explicativ. Termeni uzuali în economia de piață, Editura Enciclopedică, București, 1995
7. Toma M.– Finanțe și gestiune financiară, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 1994
8. Stancu I.- Gestiune financiară, Editura Economică, București, 1994
9. Giurgiu A.I.– Mecanismul financiar al întreprinzătorului, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995
10. Mihai I. (coord)-Analiza situației financiare a agenților economici,Editura Mirton,Timișoara,1997
11. Bernard Y., Colli J.C. – Vocabular economic și financiar, Editura Humanitas, București,1994
12. Manolescu Gh.– Managementul financiar, Editura Economică, București,1995
13. Dănilă N., Berea A.O. – Management bancar, Editura Economică, București, 2000
14. Mourques M.– Les chois des investissements dans l'entreprise, Editura Economică, Paris, 1994

15. Petrescu S., Mironiuc M.–Analiza economico-financiară. Teorie și aplicații, Editura Tiparul, Iași, 2002
16. Koch R.– Dicționar de finanțe, Editura Teora, București 2001
17. Fabozzi F.J., Peterson P.P.– Financial Management & Analysis, John Wiley & Sons, Inc., Hobokrn, New Jersey, 2003
18. Perrow C.- Normal Accidents: Living with high risk technologies, New York, Basic Book, 1984
19. Greuning H.v., Brajovic Bratanovic S.- Analiza și managementulriscului bancar, Editura Irecson, București, 2003
20. Nițu I. - Managementul riscului bancar, Editura Expert, București, 2000
21. Jorion P. - Value at Risk, second edition, McGraw-Hill, 2001
22. Diaconescu M. - Bănci. Sisteme de plăți. Riscuri – Editura Economică, București, 2003
23. Basno C., Dardac N.– Management bancar, Editura Economică, București, 2002
24. Stoica M. - Management bancar, Editura Economică, București, 1999
25. Dedu V. – Gestione și audit bancar, Editura Economică, București, 2003
26. Fabozzi F.J., Peterson P.P. – Financial Management & Analysis, John Wiley & Sons, Inc., Hobokrn, New Jersey, 2003
27. Uyemura D.G., Deventer D.R.van – Risk Management in Banking, Bankers Publishing Company, Probus Publishing Company, Chicago, Illinois, USA, 1993
28. Bătrâncea I. – Analiza financiară în bănci, Editura Risoprint Cluj-Napoca, 2008
29. Trenca I., Bătrâncea I.– Transferuri bancare, Editura Risoprint Cluj-Napoca, 2007
30. Mihai I., Mihai T.I. – Trade Finance, Editura Economică, București, 2002
31. Iliescu C.- Managementul Riscului , Editura Dacia, Cluj-Napoca., 2003
32. Dardac N., Barbu T.- Monedă, Bănci și Politici monetare, Editura Didactică și Pedagogică RA, București 2005
33. *Kuritzkes, A. and Schuermann, T. - What we know, Dont know and Cant know about bank risk: A view from the trenches, Princeton University Press 2007*
34. Dardac N., Barbu T.- Monedă, Bănci și politici monetare, Editura Didactică și Pedagogică, R.A. București, 2006
35. Kock W. T. – Bank Management, The Dryden Press, New York, 1995
36. Dănilă N., Anghel L., Dănilă M.- Managementul lichidității bancare, București, Editura Economică, București, 2002
37. Dedu V.– Gestione și audit bancar, Editura Economică, București, 2003
38. Mihai I. - Tehnica și managementul operațiunilor bancare, București, Editura Expert, 2003

39. Stoica M. - Management bancar, București, Editura Economică, București, 1999, p.153
40. Făt C.M.– Derivate financiare, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2004
41. Stancu I. – Finanțe, Editura Economică, București, 2002
42. Basno C., Dardac N., Floricel C. - Monedă, credit, bănci, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 1994
43. Basno C., Dardac N., Floricel C. – Monedă, credit, bănci, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1995
44. Basno C., Dardac N. - Riscuri bancare. Cerințe prudențiale. Monitorizare, Editura Didactică și Pedagogică R.A, București,1999
45. Basno C., Dardac N. – Management bancar, Editura Economică, București, 2002
46. Basno C., Dardac N., Floricel C. – Monedă, Credit, Bănci - Aplicații și studii de caz, Editura Didactică și Pedagogică, R.A, București, 2003
47. Basno C.,(coord) - Operațiuni bancare – instrumente și tehnici de plată - Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996
48. Basno C., Dardac N.- Produse, costuri și performanțe bancare, Editura Economică,

- București, 2000
49. Bătrâncea I.– Raportări financiare, Editura Risoprint Cluj Napoca, 2006
 50. Carol Al. – Operational Risk, Regulation, Analysis and Management, Edited by Carol Alexander Pearson Education, 2003
 51. Cerna S. - Moneda și teoria monetară, Editura Mirton, Timișoara, 2000
 52. Chorafas D.N. - Operational Risk Control with Basel II, Elsevier Butterworth – Heineman, Oxford, 2005
 53. Gherasim A.– Măsurarea riscului, Revista Tribuna Economică, nr.46 și 47, București, 1995
 54. Giddlens A. – Les consequences de la modernite, Paris, L’Harmattan, 1994
 55. Giurgiu A.I. – Mecanismul financiar al întreprinzătorului, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995
 56. Greuning H. v., M. Koen - Standardele Internaționale de Contabilitate-Ghid practic, Casa de Editură Irecson, București 2003
 57. Greuning H.v., Brajovic Bratanovic J. - Analyzing and Managing Banking Risk, A Framework for Assessing Corporate Governance and Financial Risk, Editura Irecson, București, 2004

 58. Heteș I.G. - Organizarea și operațiunile băncilor, Editura Orizonturi Universitare, Timișoara, 2003

 59. Ionescu C. L. - Analiza riscului de creditare, Institutul Bancar Român, București, 1999
 60. Iosif Gh. N. - Sistemul asigurărilor în România, Editura Tribuna Economică, București, 1997
 - 61.
 62. Knight F. – Risk, Uncertainty and Profit, Houghton Mifflin, Boston, Massachusetts, 1921
 63. Kock T. W. - Bank Mangement, Part II: Managing interest rate risk, The Dryden Press, 1995
 64. Ritchie, B., Marshall, D. - Business Risk Management, Chapman & Hall, Londra, 1993
 65. Rotaru C. - Managementul performanței bancare, Editura Expert, 2001
 66. Roxin L. – Gestiunea riscurilor bancare, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
 67. Saunders A. - Financial Institutions Management: a Modern Perspective, McGraw-Hill, Chicago, 2002
 68. Shaunessy W. - Lafaisabilite de project, Les Editions de SMG, Paris, 1983
 69. Stancu I. - Finanțe, Editura Economică, București, 2002
 70. Stancu I.- Gestiune financiară, Editura Economică, București, 1994
 71. Stănel Gh. - Sistemul plăților interbancare: concepte, instrumente, procedee, transferuri și plăți, riscuri, securitatea operațiunilor, Editura Economică, București, 2005

72. Stoica M. - Management bancar, Editura Economică, București, 2000
73. Toma M., Alexandru F. – Finanțe și gestiune financiară de întreprindere, Editura Economică, București, 1998
74. Trenca I. - Managementul financiar al întreprinderii, Editura Mesagerul Cluj-Napoca, 1997
75. Trenca I. - Metode și tehnici bancare, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003
76. Tulai C. – Finanțele publice și fiscalitatea, Editura Cartea Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003
77. Turcu I.- Operațiuni și contracte bancare, Editura Lumina Lex, București, 1995
78. Turliuc V., Cocriș V., Boariu A., Stoica O., Dornescu V., Chirleşan D. – Monedă și credit, Editura Economică, București, 2005
79. Williams M., Arthur C. - Risk management and Insurance, McGraw-Hill, ediția 7, New York, 1995

B. ARTICOLE DE SPECIALITATE

1. *Bătrâncea M., Bătrâncea I., Barb A., Todea N. - Diagnosticul economic al firmei, Revista Tribuna Economică nr.15, București, 1999*
2. Galan A.G., Cooperăția agricolă și rolul creditului agricol în România. Rapoarte și comunicări prezentate la întâiul congres internațional de credit agricol (Neapole, 1938), Editura Iași, 1938
3. [Uberti P., Figini S.](#)-How to measure single-name credit risk concentrations [European Journal of Operational Research](#). Amsterdam: [Apr 1, 2010](#). Vol. 202, Iss. 1
4. **Xxx** The risk of direct or indirect loss resulting from inadequate or failed internal processes, people and systems or from external events., BCBS, 2005
5. **xxx** *Harward Business Review, 1956.*
6. Holzer B., Millo Y., From risk to second-order Dangers in Financial Markets: unintended consequences of risk management systems, Discussion Paper no. 29 November, Center for Analysis of Risk and Regulation, 2004
7. *Guill G.- Bankers Trust and the Birth of Modern Risk Management, The Wharton School University of Pennsylvania, 2006*
8. [Gillet R., Hübner G., Plunus S.](#)-**Operational risk and reputation in the financial industry** [Journal of Banking & Finance](#). Amsterdam: [Jan 2010](#). Vol. 34, Iss. 1
9. [Matz L.](#)-The Management and Measurement of **Liquidity Risk** - Part 4,[Bank Asset/Liability Management](#). Boston: [Dec 2009](#). Vol. 25, Iss. 12
10. [Rosen D., Saunders D.](#)-Risk factor contributions in portfolio **credit risk** models, [Journal of Banking & Finance](#). Amsterdam: [Feb 2010](#). Vol. 34, Iss. 2

11. [Fragnière E.](#), [Gondzio J.](#), [Yang X.](#).-Operations risk management by optimally planning the qualified workforce capacity, [European Journal of Operational Research](#). Amsterdam: [Apr 16, 2009](#). Vol. 202, Iss. 2
12. [Dinger V.](#)-Do foreign-owned banks affect banking system **liquidity risk**?, [Journal of Comparative Economics](#). San Diego: [Dec 2009](#). Vol. 37, Iss. 4
13. [Shehzad Ch. T.](#), [de Haan J.](#), [Scholtens B.](#) -The impact of **bank** ownership concentration on impaired loans and **capital** adequacy, . [Journal of Banking & Finance](#). Amsterdam: [Feb 2009](#). Vol. 34, Iss. 2
14. [Hawser A.](#) - ANXIETY GROWS OVER LIQUIDITY AND CREDIT, [Global Finance](#). New York: [Jun 2008](#). Vol. 22, Iss. 6
15. Froot K., Scharfstein D., Stein J.A., Framework for Risk Management, Harvard Business Review, November – December, 1994
16. Bäcker, R.- *Risky Stars*, Risknews, numărul 9/2002
17. Bailey, D., Kobayashi, S. și Macneill, S. - *Rover and Out? Globalisation, the West Midlands Auto Cluster, and the end of MG Rover*, Policy Studies, Vol.29, Iss.3, 267-279, 2008
18. Baily, M., Robert L., Matthew J., - *The Origins of the Financial Crisis*, The Initiative on Business and Public Policy, Fixing Finance Series-Paper 3 (November), Brookings Institution, Washington, DC, <http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2008>
19. Englund, P. - *The Swedish Banking Crisis: Roots and Consequences*, Oxford Review of Economic Policy, 1999
20. Goodhart, C.- *Operational Risk*, Special paper 131, Financial Markets Group, London School of Economics, London, 2001
21. Holzer B. și Millo, Y. - *From risk to second-order Dangers in Financial Markets: unintended consequences of risk management systems*, Discussion Paper no. 29 November, Center for Analysis of Risk and Regulation, 2004
22. Tschoegl, A. E.- *The Key to Risk Management: Management*, Wharton Financial Institutions Center, Paper 99-42-B, 2004
23. Vasile, L. - Unele aspecte privind gestionarea riscurilor bancare, Economie teoretică și aplicată nr 6/2006
24. **Morar A.** - *Managementul principalelor riscuri la instituțiile de credit*, Buletinul științific al Universității Dimitrie Cantemir, Brașov nr.10, Editura Informarket, Brașov, 2009
25. **Morar A.** - *Management challenges in the relationship between performance and efficiency*, în revista Review of General Management, New Issue Vol.9. nr.1, The Expert Publishing House, Bucharest, 2009, I.S.S.N. 1841 – 818X

26. **Morar A.** - *Indicatori de evaluare a activității de creditare la băncile cooperatiste*, Vol.conf. Financial Trends in the Global Economy, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, 2009
27. **Morar A.** - *Indicatori ai performanței financiare a cooperativelor de credit*, Vol.conf. Financial Trends in the Global Economy, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, 2009
28. **Morar A.** - *The Analysis of the Banking Risk Liquidity*, The International Conference “Romania Within the EU: Opportunities, Requirements and Perspectives”, Vol.III, Lucian Blaga University of Sibiu, The Faculty of Economic Science, Sibiu, 2007
29. **Morar A.** - *Estimation of interest rate în Romanian credit Unions*, IABE , 2009 Greece; Journal of International Finance and economics, J.I.F.E., volume 9, number 1/2009, Revistă cotate în baze internaționale de date indexate: CABELL’S Directories 2005 / 10 Editions; ULRICH’S International Periodicals Directory; EBSCO publishing; CENGAGE / GALE Publishing.
30. **Morar A.** – *Liquidity risk in the Romanian Credit Union*, IABE 2009 Greece; Journal of International Finance and economics, J.I.F.E., volume 9, number 2/2009, Revistă cotate în baze internaționale de date indexate: CABELL’S Directories 2005 / 10 Editions; ULRICH’S International Periodicals Directory; EBSCO publishing; CENGAGE / GALE Publishing.
31. **Morar A.** - *Bank Rating in the Romanian Credit Corporation*, IABE Stocholm 2008, Sweden - Journal of International Finance and economics, J.I.F.E., volume 5, number 2/2008, Revistă cotate în baze internaționale de date indexate: CABELL’S Directories 2005 / 10 Editions; ULRICH’S International Periodicals Directory; EBSCO publishing; CENGAGE / GALE Publishing.
32. Willen, P. *Collateralized Borrowing and Life-Cycle Portfolio Choice* , NBER Working Paper No. W12309, <http://papers.ssrn.com/sol3/2006>
- 33 xxx - Risk Management for SMEs, Facultatea de Finanțe și Management, Institutul Experților Contabili din Anglia și Țara Galilor, octombrie 2002
- 34 xxx – *A Risk Management Standard – The Institute of Risk Management (IRM), The Association of Insurance and Risk Managers (IRM), ALARM The National Forum of Risk Management in the Public Sector, 2002*
35. xxx Risc operațional - De la cadrul general la modelare, Risk Management Forum, 12 octombrie 2005

C. Dicționare, Standarde și Rapoarte anuale

1. Norme privind expunerile mari la băncile cooperatiste. Ediția iunie 2007.
2. Manual de administrare a riscurilor la nivelul Băncii Centrale Cooperatiste. Ediția iunie 2008.

3. Sistem intern de calcul al indicatorilor la nivelul CREDITCOOP. Ediția iunie 2008.
4. Politica Băncii Centrale Cooperatiste privind managementul riscurilor” Ediția iunie 2008.
5. Norme privind acordarea de credite de către organizațiile cooperatiste de credit din rețeaua CREDITCOOP – ediția iunie 2008.
6. xxx – Standardele Internaționale de Contabilitate 2001, Editura Economică, București, 2001
7. BCBS , Basel Committee on Banking Supervision, 2003
8. Fondul arhivistic existent în Biblioteca Băncii Centrale Cooperatiste CREDITCOOP
9. Concise Oxford English Dictionary, Fifth Edition, 1995
10. J.P. Morgan Chase – Annual Report, 2000
11. *Meryl Lynch – Annual Report, 2000*
12. Comunicări lunare ale B.N.R. către băncile comerciale privind nivelul indicatorilor pe sistem bancar.
13. Fondul arhivistic existent în Biblioteca Băncii Centrale Cooperatiste
14. Politica Băncii Centrale Cooperatiste privind managementul riscurilor – ediția iunie 2008
15. Norme privind expunerile mari la băncile cooperatiste. Editura iunie 2007
16. Manual de administrare a riscurilor la nivelul Băncii Centrale Cooperatiste. Ediția iunie 2008
17. Sistem intern de calcul al indicatorilor la nivelul Băncii Centrale Cooperatiste. Ediția iunie 2008
18. Norme privind acordarea de credite de către organizațiile cooperatiste de credit. Editia oct.2008
19. Bilanț contabil al Băncii Centrale Cooperatiste la 31 dece.2008.
20. Raport de supraveghere întocmit de Banca Națională a României la nivelul Băncii Centrale Cooperatiste pe anul 2007
21. Raport de supraveghere întocmit de Banca Națională a României la nivelul băncilor cooperatiste din rețeaua CREDITCOOP pe anul 2007
22. Informări existente în arhiva proprie a Băncii Centrale Cooperatiste – anul 2008.

LEGI, HOTĂRĂRI, NORME ȘI REGLEMENTĂRI ALE BĂNCII NAȚIONALE A ROMÂNIEI

1. Decretul nr.455 din 10 dec.1954.
2. Decretul nr.401 din 8 dec.1961.
3. Regulamentul B.N.R.- C.N.V.M. nr.14/19/2006,privind tratamentul riscului de credit pentru instituțiile de credit și firmelor de investiții potrivit abordării standard, publicat în M.Of.nr.1033 bis din 27.12.2006
4. Normele Băncii Naționale a României nr.7/13.06.2003, pentru modificarea și completarea Normelor Băncii Naționale a României nr. 1/2001 privind lichiditatea băncilor, publicate în M.Of 45 din 25.06.2003
5. Normele Băncii Naționale a României nr.1/2001, privind lichiditatea băncilor, publicate în M.Of 201 din 20.04.2001
6. Norme privind acordarea de credite persoanelor fizice de către organizațiile cooperatiste de credit. Ediția oct.2008.
7. Normele Băncii Naționale a României nr.14 din 20.07.2006, privind statistica ratelor dobânzii practicate de instituțiile de credit, publicate în M.Of.nr.679 din 8.08.2006
8. Norma BNR nr. 17 din 18.12.2003, privind organizarea și controlul intern al activității instituțiilor de credit și administrarea riscurilor semnificative, precum și organizarea și funcționarea activității de audit intern a instituțiilor de credit, publicată în M. Of. 47 din 20.01.2004
9. Regulamentul B.N.R. – C.N.V.M. nr.18/23 din 14.12.2006, privind determinarea cerințelor minime de capital pentru instituțiile de credit și firmele de investiții, publicat în M.Of.nr.1033 bis din 27.12.2006

10. Regulamentul B.N.R. – C.N.V.M. nr.13/18 din 14.12.2006, privind determinarea cerințelor minime de capital pentru instituțiile de credit și firmele de investiții, publicat în M.Of.nr.1033 bis din 27.12.2006
11. Regulamentul B.N.R. nr.3 din 19.03.2009, privind clasificarea creditelor și plasamentelor precum și constituirea și utilizarea provizioanelor specifice de risc, publicat în M.Of.nr.200 din 3.03.2009
12. Regulamentul nr. 5 din 18.02.2008, privind aprobarea utilizării abordării standard sau a abordării standard alternative, pentru riscul operațional, publicat în M.Of.nr.173 din 6.03.2008
13. Regulamentul B.N.R., C.N.V.M. nr.24/29 din 14.12. 2006, privind determinarea cerințelor minime de capital ale instituțiilor de credit și ale firmelor de investiții, publicat în M.Of.nr.1035 bis din 28.12.2006
14. H.C.M. nr.1680/1960 publicat în Buletinul Oficial nr.65 din 1960.
15. Decretul-Lege nr.67 din 8.02.1990, privind organizarea și funcționarea cooperăției de consum și de credit, publicat în M.Of.nr.23 din 9.02.1990
16. Legea 109 din 10.10.1996, privind organizarea și funcționarea cooperăției de consum și de credit, publicată în M.Of.nr.252 din 18.10.1996
17. OUG 114 din 30.06.1999, pentru suspendarea aplicării dispozițiilor art.59 din Legea 109/1996 privind organizarea și funcționarea cooperăției de consum și a cooperăției de credit, publicată în M.Of.nr.312 din 30.06.1999
18. OUG nr.97 din 29.06.2000, privind organizațiile cooperatiste de credit, publicată în M.Of.nr.330 din 14.07.2000
19. Legea 200 din 16.04.2002, pentru aprobarea OUG 97/2000, privind organizațiile cooperatiste de credit, publicată în M.Of.nr.300 din 8.05.2002
20. Normele BNR nr.8 din 10.08.2004, pentru modificarea și completarea Normelor Băncii Naționale a României nr.13/2002, privind capitalul minim al organizațiilor cooperatiste de credit și capitalul agregat minim al rețelelor cooperatiste de credit, publicate în M.Of.nr.747 din 17.08.2004
21. OUG 99 din 6.12.2006, privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, publicată în M.Of.nr.1027 din 27.12.2006

ADRESE WEB ȘI BAZE DE DATE

1. Risk Theory Society: <http://www.aria.org/rts/>, site accesat în februarie 2009.
2. Global Association of Risk Professionals: <http://www.garp.com/>, site accesat în februarie 2009.
3. International Risk Management Institute: <http://www.isda.org/>, site accesat în februarie 2009.
4. Risk Management Association, 2008, <http://www.rmahq.org/>
5. www.dictsociologie.netfirms.com
6. www.financiarul.ro
7. www.mediafax.ro
8. www.bnr.ro
9. *Global Association of Risk Professionals*: <http://www.garp.com/>
10. International Risk Management Institute: <http://www.isda.org/>
11. *Risk Management Association (RMA)*: <http://www.rmahq.org/>
12. *Risk Theory Society*: <http://www.aria.org/rts/>
13. WWW.EBSCO.COM
14. WWW.THOMPSON.COM
15. www.riskmanagement.ro;
16. <http://www.bis.org/publ/cgfspubl.htm>
17. <http://www.bis.org/publ/bppdf/bispap22t.pdf>
18. <http://www.fdic.gov/bank/analytical/banking/2003dec/>